

Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske Županije

Broj 1

Listopad 2007.

PREVENCIJA I IZVANBOLNIČKO LIJEČENJE OVISNOSTI U DUBROVAČKO- NERETVANSKOJ ŽUPANIJI U 2006.

Odjel za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti

**Zavod za javno zdravstvo
Dubrovačko Neretvanske Županije**

**Prevenција i izvanbolničko liječenje
ovisnosti u Dubrovačko Neretvanskoj
županiji u 2006. godini**

Dubrovnik, 2007

Prevenција i izvanbolničko liječenje ovisnosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2006. godini

Nakladnik:

Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije

Dubrovnik

Dr. A. Šercera 2c

tel: 341 000, fax:341 099

e-mail adresa: zzjz-dubrovnik@du.t-com.hr

www.zzjzdnz.hr

Glavni urednik:

Matija Čale Mratović, dr. med.

Autori:

Mr. Karmen Kmetović Prkačin, dipl. soc. radnik

Ankica Džono Boban, dr. med.

Ivana Pavić Mikolaučić, dr. med.

Asja Palinić Cvitanović, dr. med.

Marija Grego, radni terapeut

Lakić Mato, dr. med.

Suradnici:

Grafička obrada: **Leilani Jelena Kljunak**

Fotografija na naslovnici: **Marina Zrile**

Lektor: **Marija Milošević**, prof.

Naklada: 200 primjeraka

Sadržaj

UVOD	7
Izvod iz teksta Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj za 2006.-2012. godinu	8
5.3.1.3. Prevencija ovisnosti u sustavu zdravstva.....	8
5.3.3. Programi smanjenja štete nastale uporabom droga.....	8
5.3.4. Zdravstvena skrb o ovisnicima o drogama.....	8
5.3.4.1. Načela organizacije i provođenja liječenja.....	8
Načelo pristupa ovisnosti kao kroničnoj recidivirajućoj bolesti.....	8
Načelo organizacije i provođenja liječenja.....	9
Temeljne zadaće Centra.....	9
5.3.4.2. Zadaće ostalih struka i ustanova u zdravstvu.....	10
Zadaće školske medicine.....	10
5.3.4.5. Uporaba opijatskih agonista u liječenju heroinske ovisnosti (metadona, buprenorfina i dr.).....	11
Vrste programa.....	11
KRETANJE ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U SVIJETU I EUROPI	11
KRETANJE ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ, OSOBE LIJEČENE U HRVATSKOJ U 2006.	12
Tablica 1. Broj liječenih ovisnika, broj novootkrivenih ukupno, te novootkrivenih ovisnika opijatskog tipa u Hrvatskoj u razdoblju od 1995. do 2006.....	13
Graf 1. Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga; broj ukupno i prvi put liječenih osoba - sva sredstva i opijatski ovisnici u Hrvatskoj u razdoblju od 1996.-2006.	14
Graf 2. Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga - udio novih osoba u ukupnom broju liječenih u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1995. - 2006.....	14
Tablica 2. Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga i stope na 100 000 stanovnika u dobi od 15.-64. u 2006.g. u RH - prema županiji, prebivališta.....	15
ORGANIZACIJA PREVENCIJE I IZVANBOLNIČKOG LIJEČENJA OSOBA ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U DUBROVAČKO-NERETVANSKOJ ŽUPANIJI	16
Slika 1. Ploča na ulazu u Odjel u Dubrovniku.....	17
Slika 2. Soba tehničara za prijem.....	17
Tablica 3. Prikaz vrste usluga i djelatnika u Odjelu za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti u DNŽ, prema mjestu rada.....	18
Broj osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Dubrovačko-neretvanskoj županiji	19
Tablica 4. Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga - broj liječenih osoba (ukupno i prvi put liječenih), broj i udio osoba liječenih zbog opijatske ovisnosti u periodu od 1998. - 2006. u DNŽ.....	19
Graf 3. Broj osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u DNŽ u periodu od 1998. do 2006.g.....	19
Graf 4. Broj liječenih osoba zbog svih vrsta psihoaktivnih droga i udio novih opijatskih među opijatskim ovisnicima u terapiji u DNŽ periodu od 1998. - 2006.	20
Tablica 5. Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Odjelu za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti ZZJZ-DNŽ u 2006. po dobi, spolu, vrsti droge i mjestu (području) stanovanja.....	20
Tablica 6. Broj i udio (%) osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema dobi, vrsti droge i regiji stanovanja.....	21
Graf 5. Udio (%) osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema dobi, vrsti droge i regiji stanovanja.....	21
Graf 6. Udio (%) osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema sredstvu ovisnosti.....	22
Tablica 7. Broj i udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema najvećem stupnju obrazovanja i regiji stanovanja	22
Graf 7. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema najvećem stupnju obrazovanja i regiji stanovanja	23
Tablica 8. Broj i udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u	

DNŽ prema radnom statusu i regiji stanovanja.....	23
Graf. 8. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema radnom statusu i regiji stanovanja.....	24
Tablica 9. Broj i udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema bračnom stanju i regiji stanovanja.....	24
Graf 9. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema bračnom stanju i regiji stanovanja	25
Tablica 10. Broj i udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema roditeljskom statusu i regiji stanovanja	25
Graf 10. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema roditeljskom statusu i regiji stanovanja	26
Tablica 11. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema povodu uzimanja sredstva ovisnosti i regiji stanovanja	26
Graf 11. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe opijatskih droga u 2006. u DNŽ prema povodu uzimanja sredstva ovisnosti i regiji stanovanja	27
Graf 12. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe neopijatskih droga u 2006. u DNŽ prema povodu uzimanja sredstva ovisnosti i regiji stanovanja	27
Tablica 12. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u Hrvatskoj i DNŽ prema povodu uzimanja sredstva ovisnosti	28
Tablica13. Broj i udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006.u DNŽ prema prvom probanom sredstvu ovisnosti i regiji stanovanja	28
Graf 13. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema prvom probanom sredstvu ovisnosti i regiji stanovanja	29
Tablica14. Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006.u DNŽ prema prosječnoj dobi prvog uzimanja, javljanja na liječenje i trajanje redovitog uzimanja psihoaktivne droge prema sredstvima ovisnosti	29
Tablica 15. Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u DNŽ u 2004., 2005. i 2006. - prosječno trajanje redovitog uzimanja droge, prije javljanja u terapiju	30
Tablica 16. Broj i udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006.u DNŽ prema tome tko je prvi saznao za ovisnost, regiji stanovanja i vrsti droge.....	30
Graf 14. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema tome tko je prvi saznao za ovisnost i regiji stanovanja	31
Tablica 17. Udio (%) osoba liječenih zbog zlouporabe opijata u 2006. u DNŽ prema vremenu kada su roditelji saznali za ovisnost – 31usporedba HR, DNŽ, gradovi i regije u županiji.....	31
Graf 15. Udio (%) osoba liječenih zbog zlouporabe opijata u 2006. u DNŽ prema vremenu kada su roditelji saznali za ovisnost – usporedba HR, DNŽ, gradovi i regije u županiji.....	32
Tablica 18. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe neopijata u 2006. u DNŽ prema vremenu kada su roditelji saznali za ovisnost – usporedba HR, DNŽ, gradovi i regije u županiji.....	32
Graf 16. Udio (%) osoba liječenih zbog zlouporabe neopijata u 2006. u DNŽ prema vremenu kada su roditelji saznali za ovisnost – usporedba HR, DNŽ, gradovi i regije u županiji.....	32
Tablica19. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u Hrvatskoj, DNŽ i gradovima i mjestima u županiji prema načinu upućivanja na liječenje i vrsti droge.....	33
Graf 17. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe opijata u 2006. u DNŽ prema načinu upućivanja na liječenje u pojedinim regijama i gradovima–usporedba HR.....	34
Graf 18. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe neopijata u 2006. u DNŽ prema načinu upućivanja na liječenje u pojedinim regijama i gradovima i usporedba HR.....	34
Graf 19. Način početka liječenja, nove osobe na liječenju i sve liječene osobe u 2006.u DNŽ.	34
Rizična ponašanja	35
Tablica 20. Korištenje zajedničkih igala i šprica u životu i posljednjih mjesec dana u periodu od 2002. – 2006. u Hrvatskoj.....	35
Graf 20. Korištenje zajedničkih igala i šprica u životu i posljednjih mjesec dana u periodu od 2002. - 2006. u Hrvatskoj.....	36
Tablica 21. Broj i udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006.u DNŽ, testiranih na HIV i hepatitis B i C i rezultati testa.....	36
Tablica 22. Broj osoba testiranih na HIV, hepatitis B i C u Centru za dobrovoljno savjetovanje i testiranje na HIV u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2006., i rezultati testa.....	37
Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. i kaznena djela	37
Tablica 23. Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ	

prema prvom kaznenom djelu.....	37
Graf 21. Osobe liječene zbog zlouporabe droga u 2006. u DNŽ prema prvom kaznenom djelu.....	38
Program Zamjene igala	39
Podaci o smrtima ovisnika 1998.-2006. u Hrvatskoj	39
Prikaz rada Odjela za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije u 2006.	39
Tablica 24. Broj novo liječenih osoba (prvi put registrirani) u 2006. i roditelja u postupku savjetovanja i ukupni broj liječenih osoba i savjetovanja u 2006. u savjetovalištimu u Dubrovačko-neretvanskoj županiji	39
Graf 22. Broj liječenih osoba i broj dolazaka liječenih osoba i članova obitelji u Odjel za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnika u DNŽ 2004., 2005. i 2006.....	40
Tablica 25. Zdravstvene usluge obavljene u Odjelu za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti u 2006. prema vrsti i broju.....	40
Slika 3. štand ispred Sponze predstavljanje Rada Savjetovališta za AIDS.....	42
Slika 4. Izložba u Lazaretima povodom Svjetskog dana AIDS-a.....	42
Slika 5. Tribina za roditelje u Veloj Luci na temu Alkohol i mladi.....	42
Slika 6. Tribina za djecu na temu Prevencije ovisnosti.....	42
Sažetak	43

UVOD

Zloupotreba droga i posljedična bolest ovisnosti o drogama jedan je od najvećih zdravstvenih problema suvremenog društva, predstavljajući istinski rizik za zdravlje nacije, noseći za sobom i rizik od zaraznih bolesti (HIV-a, hepatitisa C, hepatitisa B, spolno prenosivih bolesti), a smrtnost je među ovisnicima o psihoaktivnim drogama veća nego u općoj populaciji iste dobi. Ovisnost pogađa sve društvene slojeve i zajednice te za sobom nosi i druge društvene probleme poput delinkvencije, kriminala, prostitucije, neproduktivnosti, a novac koji narkokriminal obrće i sam kriminal koji prati zloupotrebu droga može značajno destabilizirati društvenu ekonomiju i društvo.

Za porast ovisnosti o drogama u Hrvatskoj stručnjaci drže najznačajnijim utjecaj socijalnih čimbenika, kao što su: gospodarsko stanje, ratna zbivanja, porast kriminala i dostupnost drogi, migracije stanovništva i brojna druga sociološka zbivanja u zajednici. Raširenost konzumiranja sredstava ovisnosti ovisi ponajprije o dostupnosti droga, učinkovitosti različitih programa prevencije ovisnosti na nacionalnoj i lokalnoj razini te institucionalnih i izvaninstitucionalnih kapaciteta za suzbijanje problema ovisnosti.

Sukladno rezultatima novih znanstvenih spoznaja **danās se smatra da je sama ovisnost o psihoaktivnim drogama kronična recidivirajuća bolest mozga, sa zdravstvenim i društvenim posljedicama, a ne društveno uvjetovani problem neprilagođenog ponašanja.** Ovim je jasno određen strateški cilj liječenja, a to je kompenzacija promjena u mozgu, lijekovima i tehnikama kojima se mijenja ponašanje.

Glavni cilj i osnovno načelo u borbi protiv ovisnosti svih zemalja Europe i svijeta jest smanjenje ponude i potražnje droga, kao načina zadržavanja zloupotrebe droga u populaciji na razini koja neće ozbiljnije ugroziti društvenu zajednicu, njezinu socijalnu i ekonomsku sigurnost.

Smanjenje potražnje droga: tj. mjerljivo smanjenje uporabe droga, postiže se kroz mjere primarne prevencije ovisnosti kojima je cilj smanjiti interes za drogom i početak konzumacije, mjerama sekundarne prevencije tj. ranim otkrivanjem konzumenata psihoaktivnih droga i ranom intervencijom te mjerama tercijarne prevencije tj. liječenjem ovisnika, njihovom rehabilitacijom i društvenom reintegracijom. U postizanju ovih ciljeva najvažniju ulogu imaju odgojno-obrazovni sustav, obitelj, zdravstvo i socijalna skrb, a važnu ulogu imaju i vjerske zajednice, udruge građana te sredstva javnoga priopćivanja. Posebno mjesto i ulogu imaju politika i gospodarstvo koji najsnažnije utječu na poboljšanje kvalitete života.

Smanjenje ponude droga postiže se kroz uspješnu i djelotvornu primjenu postojećih instrumenata i zakonskih akata u vezi s proizvodnjom i prometom droga i prekursora droga te borbom protiv terorizma i organiziranog narkokriminala.

Temeljni dokument za provođenje različitih aktivnosti na području suzbijanja zloupotrebe opojnih droga, od primarne preko sekundarne do tercijarne prevencije kao i represivnih mjera i borbe protiv narkokriminala jest Nacionalna strategija suzbijanja zloupotrebe opojnih droga u Republici Hrvatskoj za 2006.-2012. godinu donesena temeljem članka 6. Zakona o suzbijanju zloupotrebe opojnih droga (»Narodne novine«, br. 107/01., 87/02., 163/03. i 141/04.) na sjednici Hrvatskog sabora 2. prosinca 2005. Prva Nacionalna strategija je donesena 1996., a temeljem iste, doneseno je više zakonskih i podzakonskih propisa, kao Zakon o suzbijanju zloupotrebe opojnih droga iz studenog 2001. i godišnji Akcijski planovi te provedbeni programi suzbijanja zloupotrebe opojnih droga na svim razinama - od mjerodavnih ministarstava i tijela državne uprave do jedinica lokalne i regionalne samouprave. Izmjenama Zakona o suzbijanju zloupotrebe opojnih droga iz 2003. 2004., hrvatsko je zakonodavstvo usklađeno sa svim odgovarajućim konvencijama Ujedinjenih naroda (Jedinstvena konvencija UN-a o opojnim drogama iz 1961., izmijenjeni i dopunjeni Protokol iz 1972., Konvencija o psihotropnim tvarima iz 1971. te Konvencija protiv nedozvoljenog prometa opojnim drogama i

psihotropnim tvarima iz 1988.), koje čine glavne zakonske instrumente za rješavanje problema droga na globalnoj razini.

Više iz Zakona i o programima i aktivnostima u RH, potražite na internetskim stranicama <http://www.uredzadroge.hr>

Uspješno provođenje Nacionalne strategije i Akcijskih planova suzbijanja zlouporabe opojnih droga zahtijeva multidisciplinarni i integrirani pristup i koordinaciju svih tijela uključenih u borbu protiv ovisnosti na svim razinama - od državne vladi, preko institucija zdravstva, socijale, prosvjete, policije, carine i pravosudnog sustava, lokalne uprave te vjerskih zajednica i nevladinih organizacija.

Izvod iz teksta Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj za 2006.-2012. - dijelovi koji se odnose na sustav zdravstva. ¹

5.3.1.3. Prevencija ovisnosti u sustavu zdravstva

U programu mjera zdravstvene zaštite, kroz sustav zdravstva provode se mjere primarne, sekundarne i tercijarne prevencije bolesti i drugih stanja koja ugrožavaju ljudsko zdravlje i dobrobit te tako i prevencija ovisnosti i zlouporabe opojnih droga. Mjerama primarne i rane sekundarne prevencije zdravstveni sustav sudjeluje ponajprije u sklopu službi školske medicine i službi za prevenciju ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo, kao i kroz suradnju na provedbi preventivnih programa u odgojno-obrazovnom sustavu, kako u sklopu redovite nastave tako i putem dodatnih izvannastavnih aktivnosti te rada s roditeljima i stručnim službama odgojno-obrazovnog sustava. Rana sekundarna prevencija za djecu, mlade i njihove obitelji, koji na bilo koji način pokazuju rizičnost za neprilagođeno ponašanje, temelji se na povezanosti i suradnji odgojno-obrazovnog sustava i navedenih službi, uz uključivanje liječnika obiteljske medicine i centara za socijalnu skrb. Zdravstveni djelatnici sudjeluju i u posebnim programima prevencije ovisnosti na lokalnim razinama zajedno s drugim subjektima i nevladinim organizacijama.

5.3.3. Programi smanjenja štete nastale uporabom droga

Programi smanjenja štete (harm-reduction) imaju zadaću pokušati približiti teško ugroženu populaciju ovisnika terapijskim programima i na taj način smanjiti štetu po njihovo zdravlje i zdravlje zajednice, te smanjiti njihove kriminalne aktivnosti. Djelatnostima harm-reduction programa valja obuhvatiti sve teško dostupne pojedince i skupine koje zloupotrebljavaju droge, a nisu uspješno zahvaćeni tradicionalnim socijalno-zdravstvenima mjerama i djelovanjem u postojećim ustanovama i službama.

Programima smanjenja štete želi se spriječiti nastanak štetnih zdravstvenih i socijalnih posljedica nastalih zbog uporabe droga te smanjiti ili spriječiti prijenos zaraznih bolesti i time posljedično pogoršanje zdravstvenog i socijalnog stanja osoba koje uzimaju droge. Pomoću programa smanjenja štete provode se različite aktivnosti, od informiranja i izobrazbe konzumenata droga o opasnostima uporabe droga, sigurnijih načina uporabe droga, savjetovanja, programa zamjene šprica i igala, terenskog rada, do programa održavanja metadonom i dnevnih centara – drop in.

5.3.4. Zdravstvena skrb o ovisnicima o drogama

5.3.4.1. Načela organizacije i provođenja liječenja

Načelo pristupa ovisnosti kao kroničnoj recidivirajućoj bolesti

Liječenje ovisnika provodi se ponajprije organizirano unutar zdravstvenog sustava zemlje, a pojedine mjere liječenja i rehabilitacije mogu se provoditi i izvan zdravstvenog sustava. Pristup u načinu provođenja liječenja ovisnosti temelji se na pristupu u liječenju identičnom drugim kroničnim nezaraznim bolestima. Liječenje se planira i provodi prema

potrebama pojedinca i mijenja shodno stanju bolesti. U liječenju ovisnika provodit će se postupci koji su stručno opravdani i provjereni.

Načelo organizacije i provođenja liječenja

S obzirom na kronični recidivirajući tijek bolesti, temelj organizacije liječenja ovisnosti o drogama u Republici Hrvatskoj je izvanbolničko liječenje. U liječenju se primjenjuje stručno usuglašeni Hrvatski model koji je pod tim nazivom poznat i priznat u međunarodnim stručnim krugovima. Model podrazumijeva stalnu suradnju i zajedničko djelovanje specijaliziranih izvanbolničkih centara za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnika i liječnika primarne zdravstvene zaštite, odnosno timova obiteljske medicine, u provođenju liječenja ovisnika. Tim modelom omogućena je široka dostupnost liječenja kroz sustav primarne zdravstvene zaštite uz istodobno osiguranje stručnog vođenja od specijalista, integrirana sveobuhvatna skrb o ovisnicima, destigmatizacija i normalizacija tretmana, decentralizacija i degetoizacija ovisnika te niski troškovi programa. U slučaju nesuradljivosti i agresivnosti ovisnika te kada bi zbog nepoduzimanja terapijskih postupaka bio neposredno ugrožen njegov život ili bi mu prijetila neposredna opasnost od težeg oštećenja vlastita zdravlja ili bi to štetilo sigurnosti i zdravlju drugih osoba, potrebno je osigurati prisilno liječenje sukladno zakonskim propisima koji reguliraju to područje.

Liječnik obiteljske medicine aktivno sudjeluje u planiranju odgovarajuće intervencije za svakoga pojedinog ovisnika, dogovara s Centrom način provođenja liječenja, suradnje i kontrole stanja svakog pojedinca, propisuje lijekove indicirane od specijalista, svakodnevno kontrolira stanje zdravlja ovisnika i redovito uzimanje propisanih lijekova, integrira u sustavno liječenje ovisnosti druge dijagnostičke i terapijske intervencije potrebne zbog drugih zdravstvenih potreba pojedinca, poduzima aktivnosti u vezi s prevencijom bolesti koje se prenose krvlju a koje su od važnosti za ovisnike i članove obitelji ovisnika (uključujući potrebu testiranja i preventivnih cijepljenja ovisnika i članova obitelji/kućanstva), poduzima mjere ranog otkrivanja poremećaja unutar obitelji koji mogu predstavljati rizik za pojavu bolesti ovisnosti, koordinira radom različitih službi koje zajednički skrbe i/ili pružaju kompleksan medicinsko-rehabilitacijski tretman obitelji ili pojedincu te na temelju praćenja tijeka liječenja sugerira drugim službama eventualnu potrebu promjene načina liječenja i/ili rehabilitacije i dr.

Centri/službe za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti organizirani su u službe Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo i županijskih zavoda za javno zdravstvo. U centrima rade stručni interdisciplinarni timovi koji su nositelji većine specifičnih aktivnosti usmjerenih na smanjenje potražnje droga te planiranje provođenja liječenja.

Temeljne zadaće Centra su:

1. Izvanbolnički terapijski rad s uzimateljima droga i njihovim obiteljima koji se provodi u suradnji sa svim relevantnim resursima lokalne zajednice. Centar je mjesto primarne specijalizirane zdravstvene i psihosocijalne skrbi o osobama s problemima u vezi sa zloporabom droga.
2. 2. Neposredno unapređenje i provedba niza preventivnih djelatnosti – osobito mjera rane sekundarne prevencije.
3. 3. Epidemiološko praćenje, koordinacija i provedba programa smanjenja potrošnje droga na području na kojem Centar djeluje.

U provođenju izvanbolničkog liječenja ovisnika centri su mjesto prvog doticaja ovisnika sa specijaliziranim djelatnicima koji provode dijagnostiku i sukladno kliničkoj slici predlažu mogući tretman. Liječenje ovisnika provodi se u suradnji s timovima liječnika obiteljske medicine, ali i sa specijaliziranim bolničkim programima te drugim zdravstvenim i nezdravstvenim subjektima. Centri u suradnji s liječnicima obiteljske

medicine i s mrežom ljekarni obavljaju superviziju provođenja farmakoterapije opijatskim agonistima i antagonistima na svom području. Centri organiziraju i provođenje psihoterapije, edukacije i kontrole apstinencije heroinskih ovisnika uključenih u takav tretman te prvi prihvata ovisnika koji završe tretman smještajnog tipa (bolnice, zatvori, komune, detoksikacijske jedinice i sl.). U velikim gradovima i turističkim središtima centri mogu osnivati dislocirane jedinice za izravno provođenje supstitucijskog programa za putnike, turiste te privremeno za ovisnike koji još nemaju riješeno pitanje zdravstvenog osiguranja ili nisu odabrali liječnika opće medicine, kao i za one koji su opetovano agresivni i ne surađuju.

Osim izravnog sudjelovanja u provođenju liječenja, centri imaju i druge specifične zadaće: organiziraju i provode specifično individualno i grupno savjetovanje za mlade i obitelji koji su rizični za uzimanje droga, osiguravaju pomoć odgojno-obrazovnim ustanovama na svom području u provedbi dijela aktivnosti predviđenih preventivnim programima u sustavu odgoja i obrazovanja, a posebno u specifičnoj edukaciji stručnih djelatnika u odgojno-obrazovnom sustavu, podupiru provođenje aktivnosti za rizične skupine djece i mladih zajedno sa stručnim službama odgojno-obrazovnih ustanova, savjetovalištim školske medicine i, po potrebi, centrima za socijalnu skrb, koordiniraju provođenje svih preventivnih aktivnosti usmjerenih ka smanjenju rizika širenja HIV-infekcije i hepatitisa (savjetovanje i motiviranje za testiranje na HIV i hepatitis B i C). Centri mogu održavati otvorene telefonske linije za pitanja roditelja, uzimatelja i ovisnika, mogu sudjelovati u edukaciji i neposrednoj suradnji s outreach-djelatnicima koji posao obavljaju neposredno »na terenu« (ulici). Stručnjaci Centra mogu obavljati poslove sudskih vještačenja po naredbi ovlaštenog suda, odlazak na rasprave i davanje vještačkog stručnog mišljenja. Centri također sudjeluju u organizaciji i provedbi tretmana ovisnika u kaznenim ustanovama u suradnji sa zdravstvenim i drugim djelatnicima, kao i u provođenju mjera obveznog liječenja ovisnika kojima je to odredio ovlašten sud. Zajedno s drugim službama Zavoda za javno zdravstvo, centri uspostavljaju komunikacije s medijima u preventivnim kampanjama te organiziraju i sudjeluju u izobrazbi djelatnika raznih struka i volontera, osiguravaju stručnu pomoć pri osnivanju udruga građana i u razvoju mreže klubova liječenih ovisnika.

5.3.4.2. Zadaće ostalih struka i ustanova u zdravstvu

Zadaće školske medicine

Školski liječnik u županijskom Zavodu za javno zdravstvo mora poticati škole na svome području na unapređenje programa suzbijanja uporabe sredstava ovisnosti na način kako je to opisano u dijelu o programima primarne prevencije u školama.

Grupa liječnika školske medicine, zajedno s razrednicima, stručnim suradnicima škole, voditeljem preventivnog programa i, po potrebi, suradnicima iz Centra za socijalnu skrb, sudjeluje u postupku identifikacije školske djece koja su pod osobito visokim rizikom da razviju bilo koji psihički poremećaj, poremećaj ponašanja ili da rano počnu uzimati sredstva ovisnosti. Za tu djecu se organiziraju i provode posebne i dodatne zaštitne mjere. U mjestima koja su znatno udaljena od najbližeg centra za prevenciju ovisnosti, školski će liječnik u svojem savjetodavnom radu biti nositeljem provedbe terapijskog postupka s mlađim uzimateljima droga.

Školska medicina razradit će način uključivanja u provedbu skrbi i nadzora nad učenicima koji napuste školu ili bivaju isključeni. Liječnici opće medicine, školski liječnici te županijski koordinatori zajedno s lokalnim nevladinim organizacijama i centrima za socijalni rad sudjeluju i u organiziranju i provođenju posebnih programa zaštite.

5.3.4.5. Uporaba opijatskih agonista u liječenju heroinske ovisnosti (metadona, buprenorfina i dr.)

Opijatski agonisti (metadon, buprenorfin i dr.) imaju ključnu ulogu u suvremenom pristupu heroinskoj ovisnosti, no u doktrini liječenja ovisnosti smatra se da samo metadon ili bilo koji drugi opijatski agonist sam nije dovoljan da bi se značajnije promijenilo poremećeno ponašanje. Zato se ti medikamenti koriste kao sredstvo kojim se heroinski ovisnici privlače u program, a nakon toga se farmakoterapija agonistom po potrebi koristi samo kao jednim od elemenata kompleksnog postupka tretmana ovisnika koji uključuje psihoterapiju, edukaciju te određene oblike psihosocijalne pomoći.

Vrste programa

1. Kratka detoksikacija je postupak kojim se ovisniku olakšava razrješavanje apstinencijskog sindroma nakon prekida uzimanja opijata postupnom redukcijom dnevnih doza opijatskih agonista kroz razdoblje do mjesec dana.
2. Spora detoksikacija je postupak kojim se ovisniku olakšava prekid uzimanja opijata sporom redukcijom dnevnih doza opijatskih agonista kroz razdoblje od jednog do 6 ili više mjeseci.
3. Kratko (privremeno) održavanje na istoj dnevnoj dozi metadona je postupak kojim se ovisniku olakšava održavanje apstinencije od heroina uz potrebnu (odgovarajuću) dnevnu dozu opijatskih agonista koja se ne mijenja kroz razdoblje od 6 mjeseci ili kraće.
4. Dugotrajno održavanje je postupak kojim se ovisniku omogućava primjena odgovarajućih dnevnih doza opijatskih agonista kroz razdoblje duže od 6 mjeseci.

Glavna indikacija za primjenu opijatskih agonista (metadona, buprenorfina ili drugih) je potvrđena dijagnoza ovisnosti prema kriterijima MKB-10 ili DSM-IV.

Zbog kompleksnosti postupka tretmana ovisnika te vrlo diferentnog djelovanja opijatskih agonista i moguće zlouporabe, način provođenja liječenja opijatskim agonistima kao posebni program, a u obliku posebnog propisa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi RH propisalo je Smjernice za farmakoterapiju opijatskih ovisnika metadonom (objavljeno u Liječničkim novinama br. 46, 15. veljače 2006.g.). Smjernice sadržavaju ciljeve primjene opijatskih agonista u liječenju ovisnika, indikacije i kriterije za uključivanje i isključivanje iz programa, vrste programa, način određivanja terapijskih doza, tko je ovlašten za provođenje pojedinog dijela terapijskog postupka, način neposrednog davanja lijeka, vođenje evidencije i provođenje stručne supervizije nad provođenjem programa.

KRETANJE ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U SVIJETU I EUROPI

U svijetu je najraširenija psihoaktivna droga i nadalje marihuana, osobito među mladima. U nekim područjima gdje je prevalencija u općoj populaciji visoka (npr. Sjeverna Amerika) postoji trend smanjenja ili stabilizacije. Na tržištu je sve više sintetičkih droga, nečistih, vrlo jeftinih i vrlo dostupnih.

Dok u zemljama istočne Europe, Afrike i središnje Azije (Indija i Kina) raste uporaba opijata, unatoč sve većim količinama, lakšoj dostupnosti i nižoj cijeni, u većini europskih zemalja, uključujući i Hrvatsku, heroinska ovisnost pokazuje stagnaciju. Koristi je 0,1-0,8% odraslih Europljana. No, i dalje ostaje medicinski i društveno najteža ovisnost. 60% svih osoba uključenih u liječenje zbog zlouporabe sredstava ovisnosti i dalje su ovisnici o heroinu. Znatno porast supstitucijskog tretmana zamjenskim drogama (agonistima heroina) diljem cijele Europe zabilježen u proteklih par godina pokazuje porast i starenje populacije korisnika heroina, za koje se očekuje da će zahtijevati njegu i

ostati najveći korisnici kapaciteta za tretman u nadolazećim godinama. U 2003. u Europi, zamjensku terapiju je zatražilo više od pola milijuna ovisnika o opijatima.^{3, 4}

Heroin koji se konzumira u Europi, najvećim je dijelom proizveden u Afganistanu. Europa i dalje obavlja najveće registrirane količinske zapljene heroina diljem svijeta, a kao rezultat povećanih zapljena u jugoistočnim europskim zemljama (posebno Turska), ta regija je nadmašila zapadnu i središnju Europu. Ovaj rastući trend zapljene heroina ne samo da naglašava vrijednost koordiniranih akcija protiv trgovine na širim europskim razinama, već podiže i neka važna pitanja o utjecaju povećane proizvodnje heroina na europsko tržište.^{3, 4}

Po pitanju ostalih droga, procjenjuje se da je svaki peti Europljanin probao marihuanu, a istu godišnje u prosjeku konzumira 2,8-7,5 % odrasle populacije (u pojedinim zemljama i regijama u sveukupnom rasponu od 0,8 do 11,3%).³

Ecstasy konzumira između 0,3-1,5% odraslih (u pojedinim zemljama i regijama i do 3,5%). Amfetamine konzumira 0,2-1,1 % odraslih (sveukupni raspon 0,0-1,4%). Uz teške zdravstvene i javno zdravstvene probleme koje izaziva konzumiranje methamfetamina (Ecstasy), poseban problem predstavlja i uporaba kokaina.³

Procjenjuje se da kokain postaje druga najkorištenija droga u Europi. Prosječno ga konzumira 0,3-1,2% odraslih Europljana s rasponom u pojedinim zemljama i regijama od 0,1% do 2,7%. Velika povećanja prevlasti kokaina zabilježena u Španjolskoj i Engleskoj sredinom i krajem devedesetih godina doimaju se stabilno od 2000. i 2001. U cjelini, situacija s kokainom je vrlo heterogena u cijeloj Europi, premda se može reći da je, povijesno gledajući, trenutno na visokim razinama. Bilo bi pogrešno zaključiti da će znakovi stabilizacije korištenja kokaina tamo gdje se pojavi, značiti stabilizaciju problema vezanih uz uporabu ove droge, obzirom da problemi vezani uz uporabu droge zaostaju nekoliko godina za trendom povećanja korištenja iste. Primjer se može vidjeti u zemljama poput Nizozemske i Španjolske gdje je korištenje kokaina već dobro ukorijenjeno, pa je svaki četvrti zahtjev onaj za liječenjem zbog ovisnosti o kokainu. Sveukupno, zahtjevi za liječenjem od ovisnosti o kokainu udvostručili su se u periodu od 1999. – 2004. Iako je crack-kokain tek kraće vrijeme na tržištu, izvješća o problemima iz nekih gradova pokazuju da se situacija pogoršava.³

KRETANJE ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ, OSOBE LIJEČENE U HRVATSKOJ U 2006.

Gestrateška pozicija Hrvatske čini je tranzitnom zemljom preko koje se opojna droga krijumčari na putu između zemalja proizvođača i zemalja potrošača. To je tzv. »Balkanska ruta«, najkraći put s istoka na zapad Europe, no u novije vrijeme, uvođenjem novih sintetskih droga, dolazi i suprotnim smjerom. Istaći ćemo i činjenicu da je Republika Hrvatska pomorska zemlja s nekoliko značajnih pomorskih luka. Zlouporeba opojnih droga u Republici Hrvatskoj poprima intenzivne razmjere nakon Domovinskog rata. Sredinom devedesetih došlo je do prave epidemije bolesti ovisnosti o drogama.

Zlouporeba sintetičkih droga na području Republike Hrvatske predstavlja relativno novu pojavu koja se u velikoj mjeri povezuje s provođenjem slobodnog vremena mladih. Kako bi se mlade zaštitilo od uporabe i zlouporebe sintetičkih droga, potrebno je poštivati pozitivna nacionalna i međunarodna iskustva u informiranju, preventivnom radu s djecom i mladima i mjerama za osiguranje sigurnih uvjeta na plesnim priredbama.

Do sada u Republici Hrvatskoj nije zabilježena značajnija i organiziranija proizvodnja opojnih droga, osim pojedinačnih pokušaja uzgoja marihuane namijenjene lokalnom narkotržištu, što ne znači da je i u budućnosti neće biti, poglavito kada se zna da je u nama susjednim zemljama otkriveno nekoliko ilegalnih laboratorija za proizvodnju

sintetičkih opojnih droga, te su ostvarene značajnije zapljene kemikalija koje se upotrebljavaju u prerađivačkoj industriji, a zlouporabljaju se kao »prekursori« za pripremu, odnosno proizvodnju opojnih droga.¹

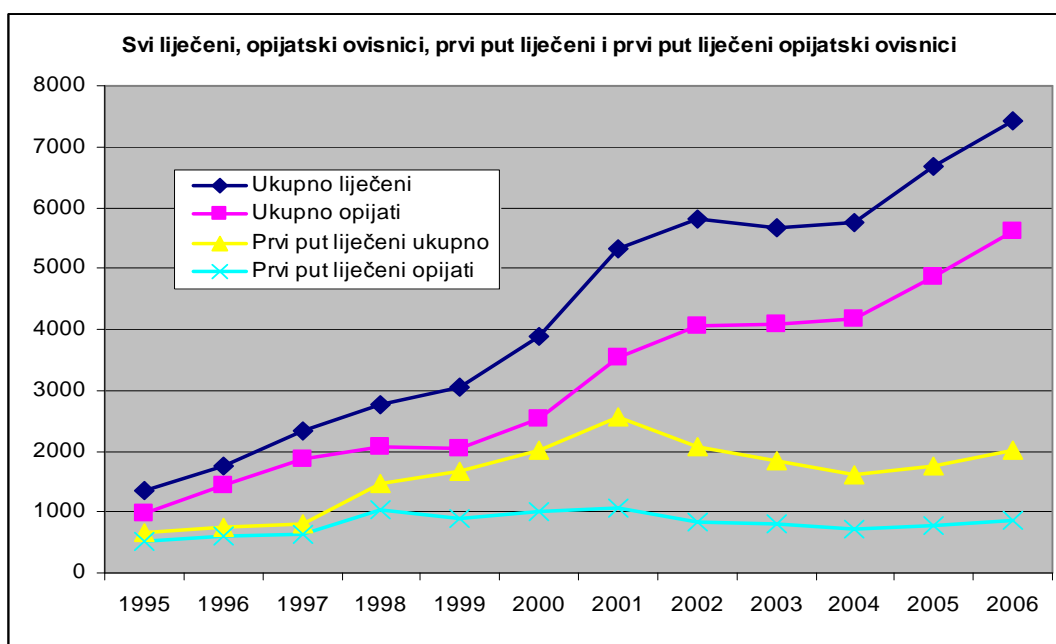
Sustav praćenja problema ovisnosti kao zasebnog medicinsko-društvenog fenomena utemeljen je u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo još 1978. godine, od kada se vodi Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga koji prati sve podatke (Pompidou-upitnikom) o osobama liječenim zbog zlouporabe droga u zdravstvenom sustavu kao i podatke o uzrocima smrti umrlih ovisnika. Podaci se prikupljaju iz bolnica, specijalističko-konzilijarnih službi te Službi za prevenciju ovisnosti i izvanbolničko liječenje ovisnika županijskih zavoda za javno zdravstvo. Možda je zanimljivo spomenuti kako većina zemalja (tzv. Pompidou-grupa zemalja) prati ovu pojavu na godišnjoj razini, pa je Hrvatska, ako ne jedina, jedna od rijetkih zemalja koja točno zna ne samo koliko je osoba uključeno u terapiju svake godine, nego i kumulativno prati broj novih osoba u sustavu zdravstva kroz godine. Od 1978. do danas u Hrvatskoj je ukupno registrirano 19 189 osoba u tretmanu zbog ovisnosti, od čega 9788 ovisnika na opijatima. Procjenjuje se da je stvarni broj ovisnika 2-3 puta veći, ovisno o veličini mjesta i organiziranosti svih oblika pomoći ovisnicima.

Proširenost ovisnosti u Hrvatskoj prati se izravno, podacima o osobama u sustavu zdravstva i neizravno, anketama među (najčešće) učenicima, podacima iz drugih sektora (zapljene, prekršajna i krivična djela, kontrola prekursora). Premda su osigurane zakonske osnove, još uvijek je u tijeku usuglašavanje za prikupljanje podataka iz nevladinih udruga i terapijskih zajednica i zatvorskih bolnica, čime će se postići još bolji uvid u kretanje ove pojave kao i kvalitetnije praćenje terapijskih programa i njihove uspješnosti.

Tablica 1.* Broj liječenih ovisnika, broj novootkrivenih ukupno te novootkrivenih ovisnika opijatskog tipa u Hrvatskoj u razdoblju od 1995. do 2006.

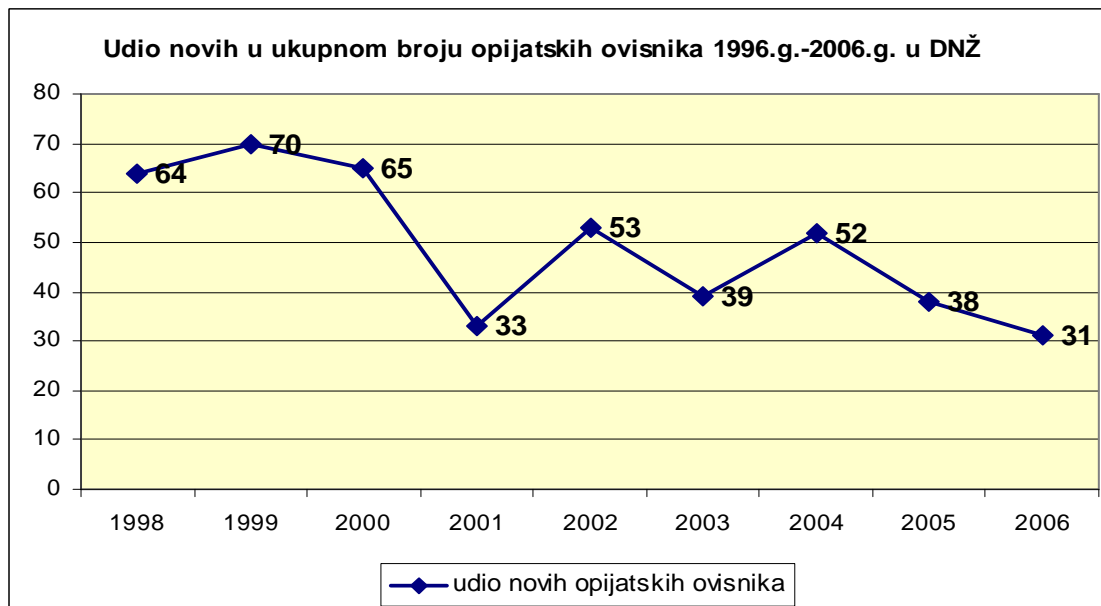
Godina	Ukupno liječeni	Stopa na 100.000**	Od toga opijati	Novi ukupno	Od toga opijati	Udio novih od ukupno liječenih
1995.	1340		989	652	521	48,7
1996.	1766		1436	749	610	42,2
1997.	2344		1866	797	631	34,0
1998.	2750	54,4	2085	1466	1048	53,3
1999.	3048	61,1	2057	1657	893	54,4
2000.	3899	84,3	2520	2026	1009	52,0
2001.	5320	109,1	3549	2548	1066	48,0
2002.	5811	130,4	4061	2.067	846	35,6
2003.	5678	127,4	4079	1840	802	32,4
2004.	5768	129,7	4163	1619	732	28,1
2005.	6664	223,8	4866	1767	784	26,5
2006.	7427	248,1	5611	2001	876	26,9

Graf 1. *Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga; broj ukupno i prvi put liječenih osoba - sva sredstva i opijatski ovisnici u Hrvatskoj u razdoblju od 1996. - 2006..

*prema podacima HZJZ-a (Izvešće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2006. Prim. dr. sc. Marina Kuzman i sur. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (www.hzjz.hr))

Graf 2. Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga - udio novih osoba u ukupnom broju liječenih u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1995.- 2006.

Iako ukupni broj liječenih osoba raste kontinuirano, od 1995. 1340 osoba u terapiji na 7427 osoba 2006., odnosno od 989 opijatskih ovisnika 1995. na 5611 opijatskih ovisnika 2006., broj novih opijatskih ovisnika se održava na razini od 800-900 osoba godišnje zadnjih pet godina. To upućuje na zaustavljen trend porasta konzumiranja droga prvenstveno tipa heroina i marihuane.

Veliki problem predstavlja porast konzumenata i ovisnika o kokainu, opasnoj drogi, čije su zdravstvene posljedice, a posebno psihijatrijski poremećaji koji nastaju, često još i otporniji na liječenje. Ovisnici o kokainu još uvijek se izuzetno rijetko javljaju u terapiju. Dodatni društveni problem je i činjenica što je kokain ne samo skuplja droga,

nego i odnosi aktivnu, radno produktivniju, uspješnu mladu populaciju pa su ekonomske štete koje nastaju još i neusporedivo veće. Pojava novih sintetičkih droga čije je djelovanje nepredvidljivo i još nedovoljno poznato ali krajnje štetno za mozak, predstavlja novi izazov za terapijske i ostale programe u sustavu prevencije i liječenja ovisnosti.

Tablica 2. *Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga i stope na 100 000 stanovnika u dobi od 15.-64. u 2006. u RH - prema županiji prebivališta

Županija	Liječene osobe ukupno				Osobe liječene prvi put			
	broj	stopa na 100000**	od toga Opijati	stopa na 100000**	broj	udio od ukupno liječenih (u %)	od toga opijati	udio od prvi put liječenih (u %)
Bjelovarsko-bilogorska	17	19,6	1	1,2	11	64,7	1	9,1
Požeško-slavonska	19	34,6	12	21,8	5	26,3	2	40
Virovitičko-podravska	26	42,8	12	19,7	16	61,5	4	25
Ličko-senjska	18	54,5	14	42,4	5	27,8	3	60
Krapinsko-zagorska	54	57,2	18	19,1	31	57,4	1	3,2
Koprivničko-križevačka	51	61,8	20	24,2	16	31,4	4	25
Vukovarsko-srijemska	95	70,4	72	53,4	36	37,9	18	50
Sisačko-moslavačka	102	84	57	47	41	42,6	12	27,9
Karlovačka	117	127,1	21	22,8	35	29,9	3	8,6
Međimurska	104	129,9	83	103,7	14	13,5	3	21,4
Brodsko-posavska	149	130,4	78	68,2	56	37,6	14	25
Zagrebačka	292	138,9	211	100,4	76	26	22	29
Osječko-baranjska	376	169,7	162	73,1	169	45	34	20,1
UKUPNO HRVATSKA	7368	248,1	5559	187,2	1950	26,5	832	42,7
Varaždinska	315	253,8	208	167,6	45	14,3	19	42,2
Splitsko-dalmatinska	832	268,7	769	248,3	153	18,4	105	68,6
Primorsko-goranska	634	299,7	542	256,2	179	28,2	109	60,9
Dubrovačko-neretvanska	267	332,6	194	241,7	108	40,5	60	55,6
Šibensko-kninska	266	373,6	250	348,4	53	19,9	41	77,4
Grad Zagreb	2365	440,4	1707	317,9	657	27,8	243	37
Zadarska	522	491,8	483	455	90	17,2	59	65,6
Istarska	747	525,5	646	454,5	154	20,6	76	49,4

** Od 2005. u praćenju broja ovisnika u Hrvatskoj primjenjuje se standardizirana stopa (liječeni registrirani ovisnici u jednoj godini) na 100 000 stanovnika u dobi od 15.-64. godine. Ovakav način računanja omogućuje usporedivost različitih populacija, bez obzira na veličinu grada, općine ili županije. **Standardizirana stopa je relativni broj i ne obilježava stvarni broj ovisnika već broj ovisnika na (zamišljenih) 100 000 stanovnika.** Npr. otok Korčula je u 2005. imao 35 ovisnika u terapiji i 10367 stanovnika u dobi između 15. i 64. godine (prema popisu iz 2001.). Standardizirana stopa za otok Korčulu iznosi 338 za 2005. i kazuje koliko bi ovisnika bilo uključeno u terapiju da otok ima 100 000 stanovnika te dobi.

U 2006. u sustavu zdravstva u Hrvatskoj, prema Registru za praćenje ovisnika o drogama, liječeno je 7427 (7368-građani Republike Hrvatske i 59 stranih državljana) ovisnika ili 248,1/100 000 stanovnika dobi od 15.-64. godine, od čega 5559 opijatskih ili 187,2 osobe na 100 000 stanovnika u dobi od 15.-64. godine. Novih ovisnika u 2006. godini je 2001, od čega 876 opijatskih. Iznad hrvatskog prosjeka nalaze se Varaždinska, Splitsko-dalmatinska, Primorsko-goranska, Dubrovačko-neretvanska, Šibensko-kninska županija, Grad Zagreb te Zadarska i Istarska županija.

Najveću stopu od 525,5 liječenih osoba (454,5 opijatskih ovisnika) na 100 000 stanovnika dobi 15.-64. ima Istarska županija, slijedi je Zadarska županija sa stopom od 491,8 (455 za opijatske ovisnike), Grad Zagreb sa 440,4 (317,9 opijatskih). Dubrovačko-neretvanska županija zauzima peto mjesto sa 332,6 (241,7 opijatskih) liječenih osoba u dobi od 15.-64. na 100 000 stanovnika. Iako po stopi ukupnog broja liječenih osoba, ispred Splitsko-dalmatinske i Primorsko-goranske županije, po stopi broja opijatskih ovisnika DNŽ se nalazi iza ovih županija (na sedmom mjestu).

Muškarci čine 82,5% liječenih ovisnika, a 17,5% žene. Omjer između muškaraca i žena je 4,7:1 (omjer 2005. je iznosio 5,1:1), a prosječna starost u 2006. iznosi 29 godina za muškarce i 28,6 godina za žene.

Broj liječenih ovisnika samo djelomično odražava veličinu problema u pojedinoj županiji. On mjeri najmanje dvije kategorije; broj ovisnika u populaciji i kvalitetu rada tj. obuhvat ovisnika od strane Odjela za ovisnosti. Tamo gdje je mreža razvijenija a Odjeli bolje rade, obuhvat je veći pa je i veći broj registriranih ovisnika. Nedostajući je broj za one ovisnike koji se nalaze samo u registru nevladinih udruga, jer o njima govore podaci prema broju navoda volontera udruga. Premda je najveći dio tih ovisnika u nekom vremenskom periodu već registriran u sustavu zdravstva, ipak ostaje određen broj ovisnika za koje nemaju podatke.

ORGANIZACIJA PREVENCIJE I IZVANBOLNIČKOG LIJEČENJA OSOBA ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U DUBROVAČKO-NERETVANSKOJ ŽUPANIJI

Temeljem Zakona o zdravstvenoj zaštiti (NN, br.121/03.) i dopunama Zakona o suzbijanju zlouporabe opojnih droga (NN, br.163/03.), sustav za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti, do tada neujednačeno i različito organiziran po pojedinim županijama, postaje sastavni dio županijskih zavoda za javno zdravstvo.

Prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti (NN121/2003), Zakonu o Izmjenama i dopunama Zakona o suzbijanju zlouporabe opojnih droga (NN163/2003) te Akcijskom planu suzbijanja zlouporabe opojnih droga koji je donijela Vlada Republike Hrvatske 18. veljače 2004. godine, HZJZ i ZJZ županija imaju sljedeće poslove i zadaće te se u njima obavljaju:

- individualno savjetovanje ovisnika i konzumenata
- psihoterapija ovisnika i konzumenata
- provođenje supstitucijskih programa kod ovisnika
- pregledi liječnika – orijentacijski, djelomični, prošireni ili kompletni
- testiranje na prisutnost opojnih droga u urinu kod ovisnika i konzumenata
- testiranje krvi na viruse hepatitisa B i C te HIV-a kod ovisnika
- individualni-savjetodavni rad sa roditeljima i drugim članovima obitelji ovisnika i konzumenata
- obiteljsko-savjetovanišni tretmani
- obiteljska psihoterapija
- radna terapija
- socijalno-zdravstvene intervencije
- savjetodavni i edukacijski rad s djelatnicima škola za ŠPP
- savjetodavni i edukacijski rad s učenicima i roditeljima
- testiranje na droge rizičnih skupina i pojedinaca
- sudjelovanje u posebnim programima promicanja zdravlja
- organizacija i sudjelovanje u trajnoj edukaciji zdravstvenih radnika

- organizacija i sudjelovanje u trajnoj edukaciji nevladinih udruga i organizacija
- sudjelovanje u obilježavanju važnijih datuma (Dana borbe protiv ovisnosti), sudjelovanje u osmišljavanju medijskih kampanja u borbi protiv ovisnosti
- suradnja s medijima (sudjelovanje u radijskim emisijama i pisanje članaka za novine)
- suradnja sa sudovima i općinskim državnim odvjetništvom
- prikupljanje podataka i vođenje Registra osoba liječenih zbog zlouporabe sredstava ovisnosti na razini županije. Praćenje aktivnosti i rada prema usuglašenom načinu registracije, programu rada i stručnim profilima. Dostava podataka u skladu s propisima u HZJZ i HZZO.
- koordinacija rada svih ispostava Odjela
- Organiziranje, sudjelovanje u provođenju i provođenje istraživanja o pojavnosti uporabe/zlouporabe sredstava ovisnosti te biomedicinskim, društvenim i socijalnim utjecajnim čimbenicima.

Dio ovih aktivnosti iz područja primarne i sekundarne prevencije, Odjel realizira u suradnji s liječnicima Službe za školsku medicinu Zavoda. Prvog siječnja 2004. godine dotadašnji Centar za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti Dubrovačko-neretvanske županije dolazi u sastav Zavoda za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije te od tog datuma djeluje pod imenom Odjel za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti. Kako bi se uopće započelo s radom, zbog neodgovarajućih higijensko-sanitarnih i prostornih uvjeta odmah se pristupilo uređenju Odjela u Dubrovniku, smještenom u prostorima kompleksa Stare bolnice na Boninovu.

Slika 1. Natpis na ulazu u Odjel u Dubrovniku

Slika 2. Soba tehničara za prijem

Planom organizacije sustava za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnika u zavodima za javno zdravstvo, koji je izradio Hrvatski zavod za javno zdravstvo, a temeljem broja ovisnika u tretmanu u 2003., Dubrovačko-neretvanska županija upošljava grupu koju čine dva liječnika, dva stručna suradnika (psiholog i socijalni radnik/ sociolog/ defektolog/ socijalni pedagog) i medicinski tehničar. Zbog svojih geografskih specifičnosti; razvučena obala, otoci, udaljenost između pojedinih dijelova županije i slabije naseljenosti (udaljenost krajnjih točaka županije otprilike 200 km te trajekt), proizašla je potreba za većim brojem ispostava, što je ovako zamišljenoj organizaciji sustava za prevenciju i liječenje ovisnosti postavilo velik izazov u nastojanju da bude dostupna ovisnicima u cijeloj županiji. Iz tih razloga Odjel u potpunosti preuzima već razvijenu mrežu savjetovališta te nastavlja djelovati kroz pet ispostava - u Dubrovniku, Metkoviću, Pločama te Korčuli i Blatu na otoku Korčuli. Zbog posebno ozbiljne situacije na otoku Korčuli, krajem 2005. otvaraju se i dvije nove ispostave u Smokvici i Veloj Luci. U 2006. odjel svoj rad obavlja kroz sedam savjetovališta raspoređenih tako da se omogući što bolja dostupnost korisnicima (Dubrovnik, Metković, Ploče, Korčula, Blato, Smokvica i Vela Luka) i kako bi se zadovoljile potrebe cijele županije.

U 2006. u Zavodu su na puno radno vrijeme zaposlene četiri osobe, a još devet osoba na ugovor o djelu. Samo tako bilo je moguće organizirati rad u svih 7 savjetovališta. Stručnjaci zaposleni u punom radnom vremenu su liječnik, dipl. socijalni radnik i zdravstveni tehničar u Dubrovniku te radni terapeut na otoku Korčuli. U ugovornom odnosu na određen broj sati, a prema potrebama pojedinog savjetovališta i odobrenim sredstvima za ovu djelatnost, zaposleno je: u Dubrovniku dvije osobe (psiholog i pedagog), u Metkoviću dvije (liječnik i psiholog), u Pločama tri (liječnik, socijalni radnik i defektolog) i na otoku Korčula dvije (liječnik i psiholog).

Djelatnost prevencije i izvanbolničkog liječenja ovisnosti u Zavodu za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije se financira iz tri izvora - ugovorom s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje, Ministarstvom zdravstva i Dubrovačko-neretvanskom županijom.

Sva savjetovališta obavljaju osnovnu djelatnost, a to je psihoterapijski i savjetodavni rad s konzumentima opojnih droga te njihovim obiteljima. Također se u svim ispostavama obavlja i testiranje na prisutnost opojnih droga u urinu kao sastavni dio svakog pregleda. Osim savjetodavnog rada, redovito se obavljaju i obiteljsko-savjetovališni tretmani koji označavaju istovremeni terapijski rad s ovisnikom i članovima njegove obitelji te zdravstveno-socijalne intervencije, tj. pomoć ovisniku oko rješavanja različitih socijalnih problema. Zdravstveno-socijalne intervencije uključuju pomoć pri reguliranju zdravstvene zaštite, pomoć pri pronalaženju liječnika obiteljske medicine, kontakte s Općinskim državnim odvjetništvom, Centrom za socijalnu skrb i slično. Nakon završene edukacije u KB „Sestre milosrdnice“ u Zagrebu, liječnik s Korčule je preuzeo provođenje i nadzor nad substitucijskim programom na otoku Korčuli pa sad sve ispostave obavljaju i te poslove. Suradnja s različitim udrugama koje se bave problemom ovisnosti i dalje se provodi na području cijele županije. Testiranje krvi na zarazne bolesti u Zavodu za javno zdravstvo DNŽ obavlja se u Dubrovniku i na otoku Korčuli. Obiteljska sistemska psihoterapija se provodi u Dubrovniku jer u drugim ispostavama nema za to educiranih stručnjaka.

Tablica 3. Prikaz vrste usluga i djelatnika u Odjelu za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti u DNŽ, prema mjestu rada

	Dubrovnik	Metković	Ploče	Korčula Smokvica Blato, V.Luka
terapijski i savjetodavni rad s konzumentima i ovisnicima	+	+	+	+
savjetodavni rad s roditeljima	+	+	+	+
provođenje metadonskog programa	+	+	+	+
Obiteljsko-savjetovališni tretmani	+	+	+	+
Zdravstveno-socijalne intervencije	+	+	+	+
testiranje urina na prisutnost opojnih droga	+	+	+	+
testiranje krvi na zarazne bolesti	+	-	-	+
obiteljska terapija	+	-	-	-
psihijatrijski pregledi	+	+	+	-
preventivne aktivnosti	+	+	-	-
suradnja s udrugama	+	+	+	+
Radno vrijeme i djelatnici	3 djelatn. puno r.v. 2 djelatn. 2 x tjedno po 4 sata	2 djelatn. svaki dan po 3 sata	3 djelatn. svaki dan po 3 sata	1 djelatnik puno r.v. 2 djelatn. 2 x tjedno po 3 sata

Broj osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

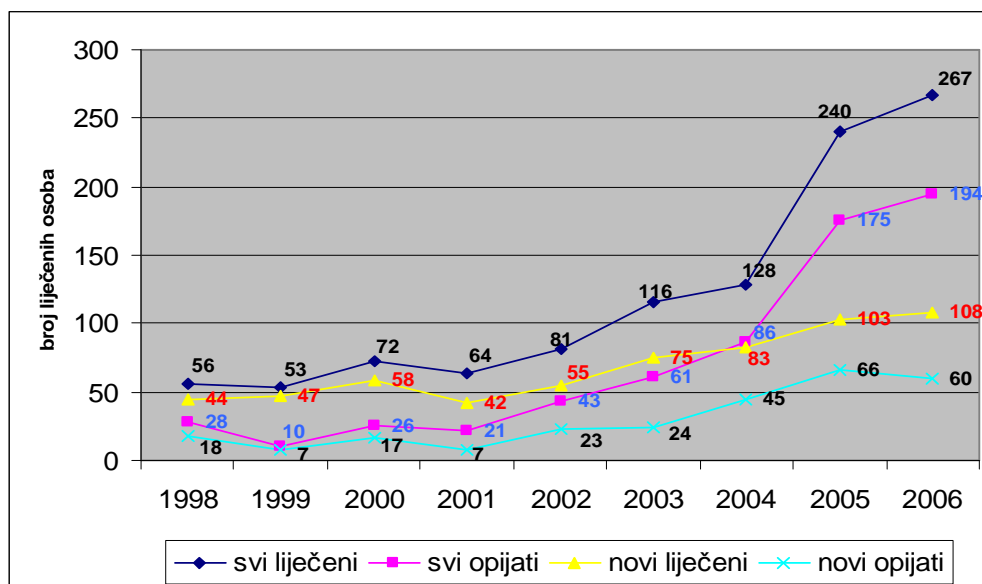
Od 1996. u Centru, a od 2004. u Odjelu za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti Dubrovačko-neretvanske županije, ukupno je do danas evidentirano 730 osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga, od čega 394 ovisnika o opijatima.

Tablica 4. Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga - broj liječenih osoba (ukupno i prvi put liječene), broj i udio osoba liječenih zbog opijatske ovisnosti u periodu od 1998.- 2006. u DNŽ

God.	Ukupno liječene osobe			Prvi put liječene osobe			
	Ukupno liječeni	Stopa na 100 000	Od toga opijati	Ukup. Novi	Udio novih u ukupnom broju (%)	Od toga opijati	Udio novih opijatskih (%)
1998.	56	44,3	28	44	78,6	18	40,9
1999.	53	42	10	47	88,7	7	14,9
2000.	72	59,1	26	58	80,6	17	29,3
2001.	64	52,1	21	42	65,6	7	16,7
2002.	81		43	55	67,9	23	41,8
2003.	116	94,4	61	75	64,7	24	32
2004.	128	104,2	86	83	64,8	45	54,2
2005.	240	299	175	103	42,9	66	64,1
2006.	267	332,6	194	108	40,5	60	55,6

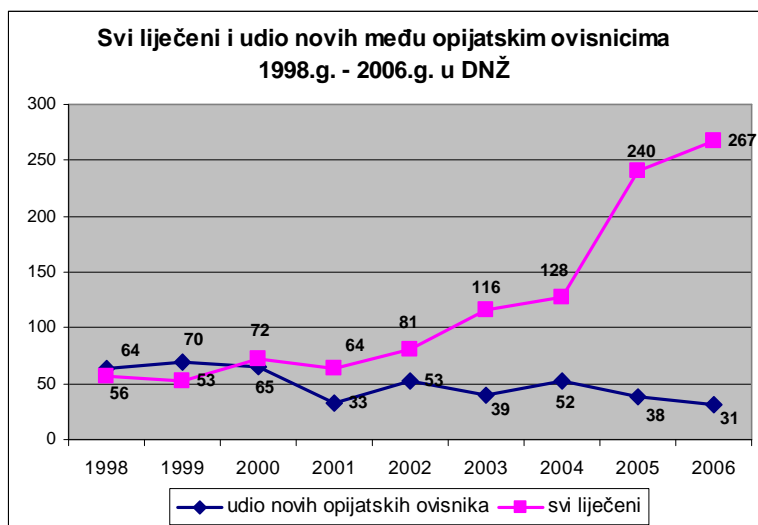
U 2006. u Odjelu je zbog zlouporabe droga liječeno 267 osoba, od čega 194 opijatska ovisnika, 64 osobe na marihuani, dvije osobe na sedativima, dvije kokainu i pet na stimulativnim sredstvima. Od ukupnog broja liječenih ovisnika, 31% su novoregistrirani tj. prvi put liječeni. Od ukupnog broja novih - prvi put liječenih osoba zbog zlouporabe bilo koje psihoaktivne droge, opijatski ovisnici čine 56%.

Graf 3. Broj osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u DNŽ od 1998. do 2006.

Od 1998. do kraja 2006. broj osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga se povećao gotovo pet puta (sa 56 na 267). Od 1998. do kraja 2003. (period od šest godina), broj liječenih osoba se povećao dvostruko (s 56 na 116), dok se u narednom periodu od samo tri godine (2004.-2006.) više nego udvostručio (sa 128 na 267). Broj novih liječenih osoba također raste, ali značajno manje od ukupnog broja liječenih u kalendarskoj godini. Od 2002. broj novih opijatskih ovisnika polako stagnira u odnosu na ukupno liječene i ukupan broj opijatskih ovisnika (Graf. 3 i 4.).

Graf 4. Broj liječenih osoba zbog svih vrsta psihoaktivnih droga i udio novih opijatskih među opijatskim ovisnicima u terapiji u DNŽ periodu od 1998.-2006.

Zbog bolje organizacije Odjela za liječenje i prevenciju ovisnosti i lakše dostupnosti, kao i suradnje sa drugim institucijama u lokalnoj zajednici, u 2005. je zbog zlorabe psihoaktivnih droga, evidentirano i liječeno 240% osoba više nego u 2004., dok je broj evidentiranih osoba u 2006. porastao za 11%. U 2006., zbog otvaranja savjetovišta 2005. u Veloj Luci, i tu raste broj osoba u tretmanu sa 7 u 2005. na 22 u 2006. Od 2002. prisutan je trend pada udjela novih ovisnika o opijatima u odnosu na ukupni broj opijatskih ovisnika na liječenju. Ovo je očekivani trend obzirom da je ovisnost kronična bolest i sve je veći broj onih koji se liječe kroz dulji period ili recidiviraju, ali je istovremeno i još jedan indirektni dokaz trenda stabilizacije zlorabe heroina.

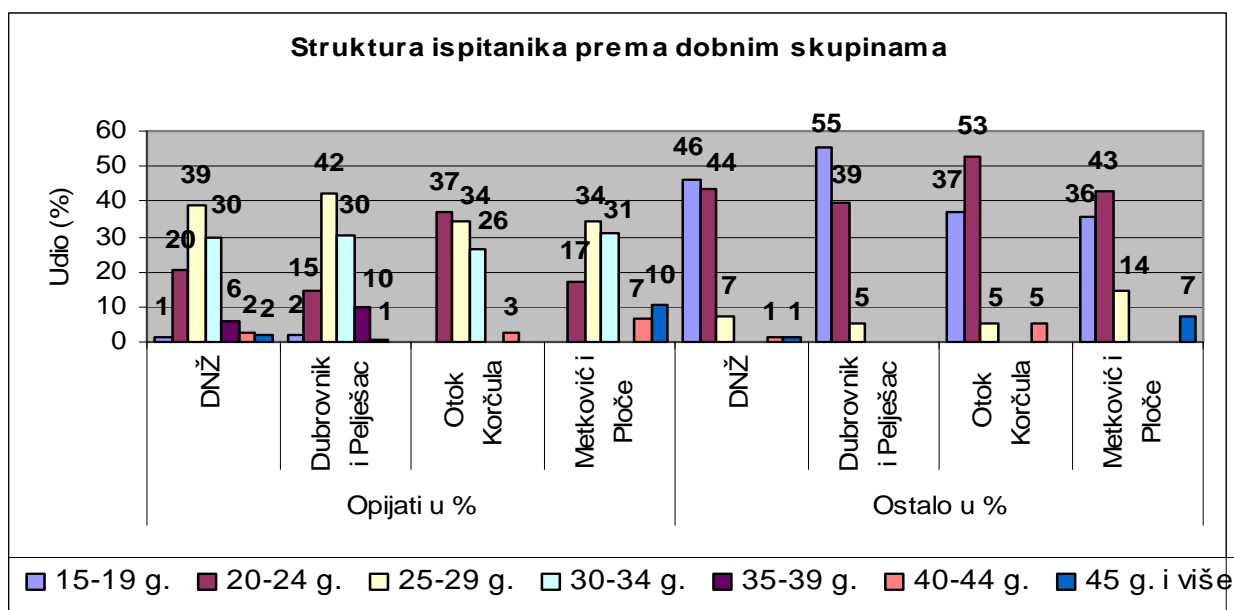
Tablica 5. Osobe liječene zbog zlorabe psihoaktivnih droga u Odjelu za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti ZZJZ-DNŽ u 2006. po dobi, spolu, vrsti droge i mjestu (području) stanovanja

Mjesto stanovanja	dob u god.	15-19		20-24		25-29		30-34		35-39		40-44		45-		Ukupno	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Dubrovnik	opijatski	1	1	12	3	40	3	28	3	7	1		1			88	12
	neopijatski	16	3	11	3		2									27	8
Pelješac	opijatski									2						2	
	neopijatski	2		1												3	
Korčula grad	opijatski			2	2	1		4				1				8	2
	neopijatski	2		4	1	1						1				8	1
Vela Luka	opijatski			5	1	8		2	3							15	4
	neopijatski			3												3	
Korčula ostalo	opijatski			4		4		1								9	
	neopijatski	2	3	2												4	3
Metković	opijatski			4		7		6	1			1		1		19	1
	neopijatski			1	1	1						1				3	1
Opuzen	opijatski					1						1		1		3	
	neopijatski			1												1	
Ploče	opijatski			1		2		2						1		6	
	neopijatski	5		3			1									8	1
Ukupno	opijatski	1	1	28	6	63	3	43	7	9	1	3	1	3	0	150	19
	neopijatski	27	6	26	5	2	3					2				57	14

Tablica 6. Broj i udio (%) osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema dobi, vrsti droge i regiji stanovanja

Dob	DNŽ		Dubrovnik i Pelješac		Otok Korčula		Metković i Ploče	
	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo
15-19	2	33	2	21	0	7	0	5
	1%	46%	2%	55%	0%	37%	0%	36%
20-24	34	31	15	15	14	10	5	6
	20%	44%	15%	39%	37%	53%	17%	43%
25-29	66	5	43	2	13	1	10	2
	39%	7%	42%	5%	34%	5%	34%	14%
30-34	50	0	31	0	10	0	9	0
	30%	0%	30%	0%	26%	0%	31%	0%
35-39	10	0	10	0	0	0	0	0
	6%	0%	10%	0%	0%	0%	0%	0%
40-44	4	1	1	0	1	1	2	0
	2%	1%	1%	0%	3%	5%	7%	0%
45 i više	3	1	0	0	0	0	3	1
	2%	1%	0%	0%	0%	0%	10%	7%
Sveukupno	169	71	102	38	38	19	29	14
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Graf 5. Udio (%) osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema dobi, vrsti droge i regiji stanovanja

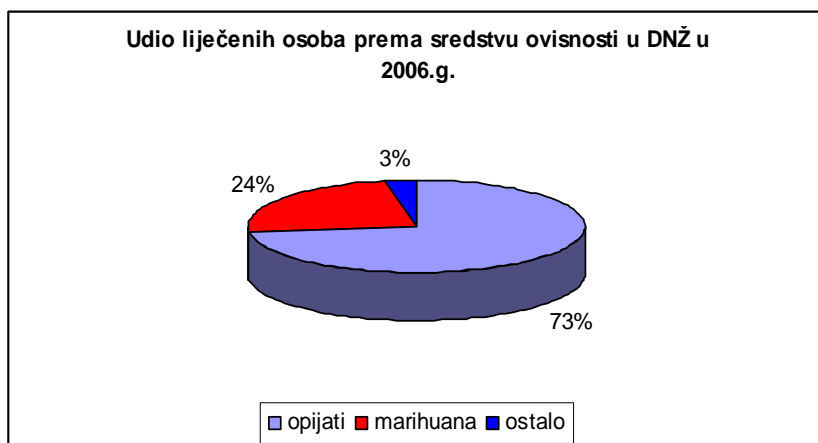

Zbog zlouporabe psihoaktivnih droga, u Dubrovačko-neretvanskoj županiji je u 2006. ukupno liječeno 267 osoba (240 osoba 2005.), 240 osoba je liječeno u Odjelu za prevenciju i izvanbolničko liječenje ZZJZ Dubrovačko-neretvanske županije, a 27 u drugim zdravstvenim ustanovama u RH. Broj ovisnika izražen u standardiziranim stopama iznosi 332,6 ovisnika na 100 000 stanovnika u dobi od 15.-64. godine (241,7 opijatskih i 90,9 neopijatskih ovisnika). U 2005. stopa je iznosila 295, od čega 217 opijatskih i 78 neopijatskih.

Najveći udio opijatskih ovisnika bio je u dobi od 25.-29. godine (39%) i bili su vodeća dobna skupina u Dubrovniku s udjelom od 42% i Metkoviću i Pločama s udjelom od 34%, a zatim dobna skupina od 30.-34. godine, Dubrovnik 30%, a Metković i Ploče 31%. Na Korčuli su opijatski ovisnici bili mlađe dobi, od 20.-24. godine s udjelom od 37% te 25.-29. godine s udjelom od 34%. Osobe u tretmanu zbog zlouporabe neopijatskih droga su prosječno mlađe dobi. Dobna skupina od 15.-19. godine prevladavala je u Dubrovniku (55%), a od 20.-24. godine na Korčuli (53%), Metkoviću i Pločama (43%).

Glavno sredstvo zlouporabe među liječenim osobama su opijati kod 194 osobe (73%), marihuana kod 65 (24%), a ostala sredstva kod 8 osoba (3%).

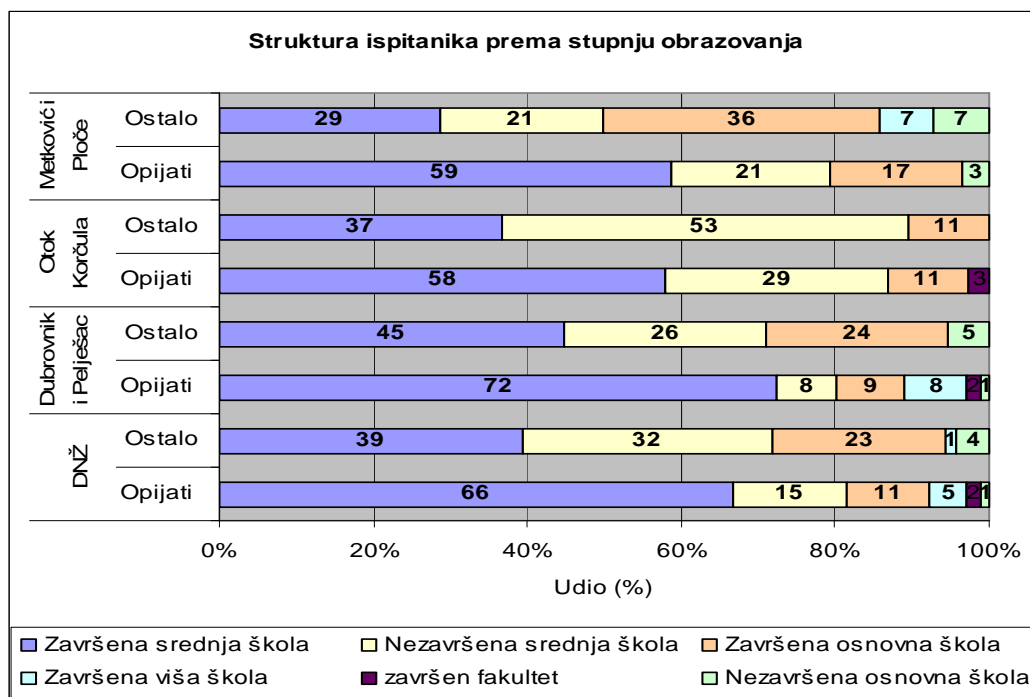

Graf 6. Udio (%) osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema sredstvu ovisnosti

Tablica 7. Broj i udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema najvećem stupnju obrazovanja i regiji stanovanja

Najveći stupanj obrazovanja	DNŽ		Dubrovnik i Pelješac		Otok Korčula		Metković i Ploče	
	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo
Završena srednja škola	112 66%	28 39%	73 72%	17 45%	22 58%	7 37%	17 59%	4 29%
Nezavršena srednja škola	25 15%	23 32%	8 8%	10 26%	11 29%	10 53%	6 21%	3 21%
Završena osnovna škola	18 11%	16 23%	9 9%	9 24%	4 11%	2 11%	5 17%	36 36%
Završena viša škola	8 5%	1 1%	8 8%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	1 7%
Završen fakultet	3 2%	0 0%	2 2%	0 0%	1 3%	0 0%	0 0%	0 0%
Nezavršena osnovna škola	2 1%	3 4%	1 1%	2 5%	0 0%	0 0%	1 5%	1 7%
Nepoznato	1 1%	0 0%	1 1%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%
Sveukupno	169 100%	71 100%	102 100%	38 100%	38 100%	19 100%	29 100%	14 100%

Graf 7. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006.g. u DNŽ prema najvećem stupnju obrazovanja i regiji stanovanja

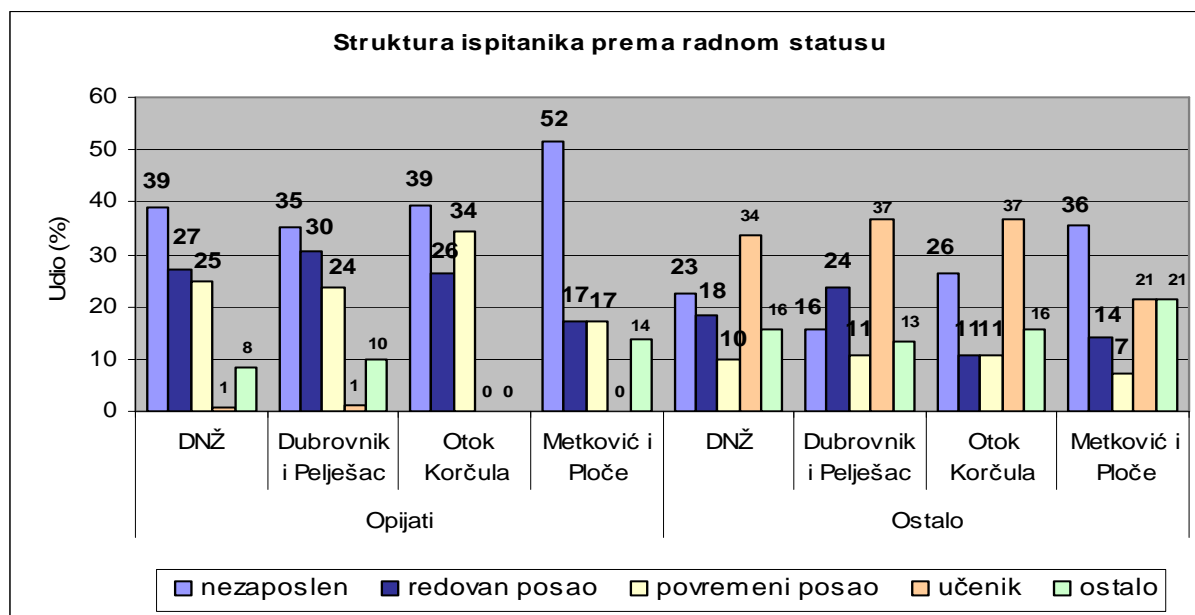
Prema stupnju obrazovanja najveći broj opijatskih ovisnika ima završenu srednju školu s udjelom od 72% na dubrovačkom području, 58% korčulanskom i 59% neretvanskom. Nezavršenu srednju školu ima 29% opijatskih ovisnika na Korčuli, 21% u neretvanskom području i 15% dubrovačkom. Među osobama liječenim zbog zlouporabe neopijatskih droga vidljiva je razlika u stupnju obrazovanja na promatranim područjima. Na području Dubrovnika i Pelješca najveći je broj osoba sa završenom srednjom školom s udjelom od 45%, na Korčuli s nezavršenom srednjom školom s udjelom od 53%, a u neretvanskom području završenom osnovnom školom 36%.

Tablica 8. Broj i udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema radnom statusu i regiji stanovanja

Radni status	DNŽ		Dubrovnik i Pelješac		Otok Korčula		Metković i Ploče	
	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo
Nezaposlen	66	16	36	6	15	5	15	5
	39,1%	22,5%	35,3%	15,8%	39,5%	26,3%	51,7%	35,7%
redovan posao	46	13	31	9	10	2	5	2
	27,2	18,3	30,4	23,7	26,3	10,5	17,2	14,5%
povremeni posao	42	7	24	4	13	2	5	1
	24,9%	9,9%	23,5%	10,5%	34,2%	10,5%	17,2%	7,1%
Učenik	1	24	1	14	0	7	0	3
	0,6%	33,8%	1%	36,8%	0%	36,8%	0%	21,4%
Student	6	7	5	4	0	2	1	1
	3,6%	9,9%	4,9%	10,5%	0%	10,5%	3,4%	7,1%
Umirovljenik	1	0	1	0	0	0	0	0
	0,6%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
Samostalna djelatnost	1	0	0	0	0	0	1	0
	0,6%	0%	0%	0%	0%	0%	3,4%	0%
Drugo	2	1	1	1	0	0	1	0
	1,2%	1,4%	1%	2,6%	0%	0%	3,4%	0%
Nepoznato	4	3	3	0	0	1	1	2
	2,4%	4,2%	2,9%	0%	0%	5,3%	3,4%	14,3%
Sveukupno	169	71	102	38	38	19	29	14
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Graf. 8. Udio osoba liječenih zbog zlorabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema radnom statusu i regiji stanovanja

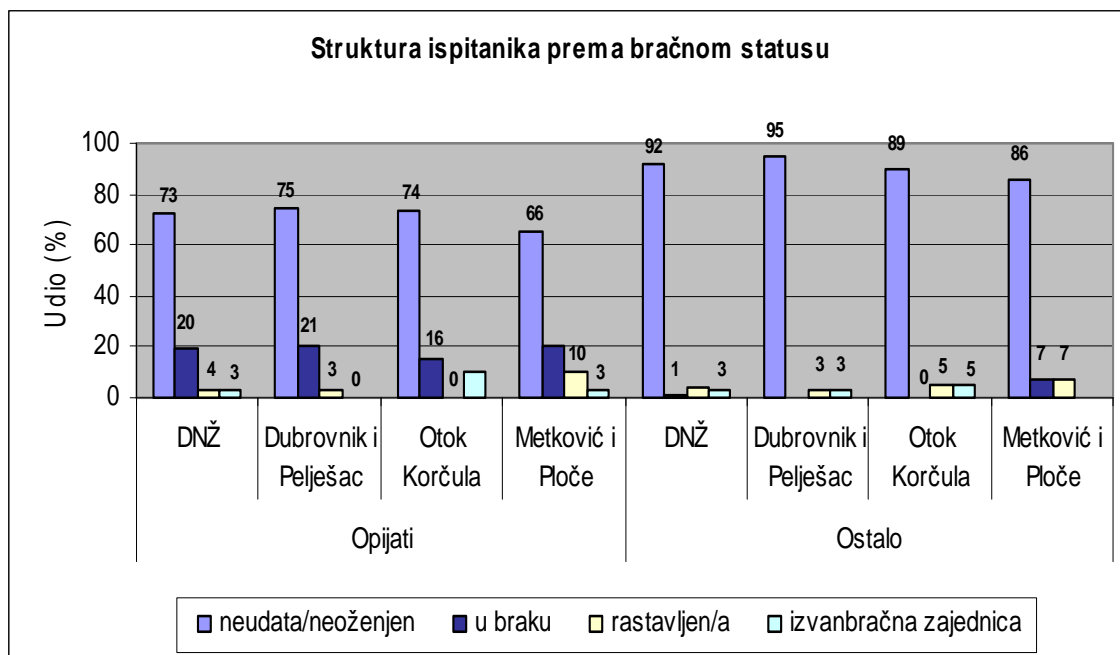
Prema radnom statusu osobe liječene zbog opijatske ovisnosti su uglavnom nezaposlene osobe s prosječnim županijskim udjelom od 39%, dok je u Metkoviću i Pločama taj udio viši i iznosi 52%. Redovan posao ima 27% ovisnika o opijatima na županijskog razini, osim nižeg udjela u Neretvi, 17%. Povremeni posao ima svaka četvrta osoba ovisna o opijatima u Dubrovniku, svaka treća na Korčuli te svaka šesta u Neretvi.

Među osobama konzumentima neopijatskih droga u Dubrovniku i na Korčuli dominiraju učenici, 37%, a u neretvanskom području nezaposlene osobe, 36%.

Tablica 9. Broj i udio osoba liječenih zbog zlorabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema bračnom stanju i regiji stanovanja

Bračni status	DNŽ		Dubrovnik i Pelješac		Otok Korčula		Metković i Ploče	
	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo
neudata/neoženjen	123	65	76	36	28	17	19	12
	72,8	91,5	74,5	94,7	73,7	89,5	65,5	85,7
u braku	33	1	21	0	6	0	6	1
	19,5	1,4	20,6	0,0	15,8	0,0	20,7	7,1
rastavljen/a	6	3	3	1	0	1	3	1
	3,6	4,2	2,9	2,6	0,0	5,3	10,3	7,1
izvanbračna zajednica	5	2	0	1	4	1	1	0
	3,0	2,8	0,0	2,6	10,5	5,3	3,4	0,0
udovac/ica ili nepoznato	1	0	1	0	0	0	0	0
	0,6	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sveukupno	169	71	102	38	38	19	29	14
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Graf 9. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema bračnom stanju i regiji stanovanja

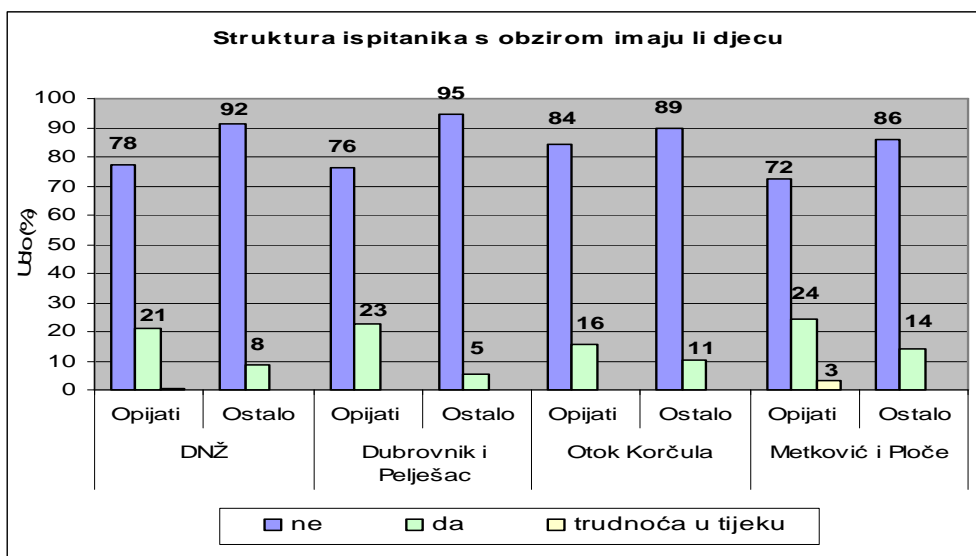

Prema bračnom statusu opijatski ovisnici su većinom neoženjene odnosno neudate osobe, udjelima od 75% na dubrovačkom području, 74% korčulanskom i 66% neretvanskom. U braku je 20% opijatskih ovisnika u Dubrovniku i Pelješcu, 21% na Korčuli te 16% Metkoviću i Pločama. Osobe na liječenju zbog zlouporabe neopijatskih droga su uglavnom neoženjeni i neudate: 95% u Dubrovniku, 89% na Korčuli i 86% u neretvanskom području.

Tablica 10. Broj i udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema roditeljskom statusu i regiji stanovanja

Imaju li djecu	DNŽ		Dubrovnik i Pelješac		Otok Korčula		Metković i Ploče	
	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo
Ne	131	65	78	36	32	17	21	12
	77,8%	92%	76%	95%	84%	89%	72%	86%
Da	36	6	23	2	6	2	7	2
	21%	8%	23%	5%	16%	11%	24%	14%
trudnoća u tijeku	1	0	0	0	0	0	1	0
	0,6	0%	0%	0%	0%	0%	3%	0%
Nepoznato	1	0	1	0	0	0	0	0
	0,6	0%	1	0%	0%	0%	0%	0%
Sveukupno	169	71	102	38	38	19	29	14
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Graf 10. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema roditeljskom statusu i regiji stanovanja

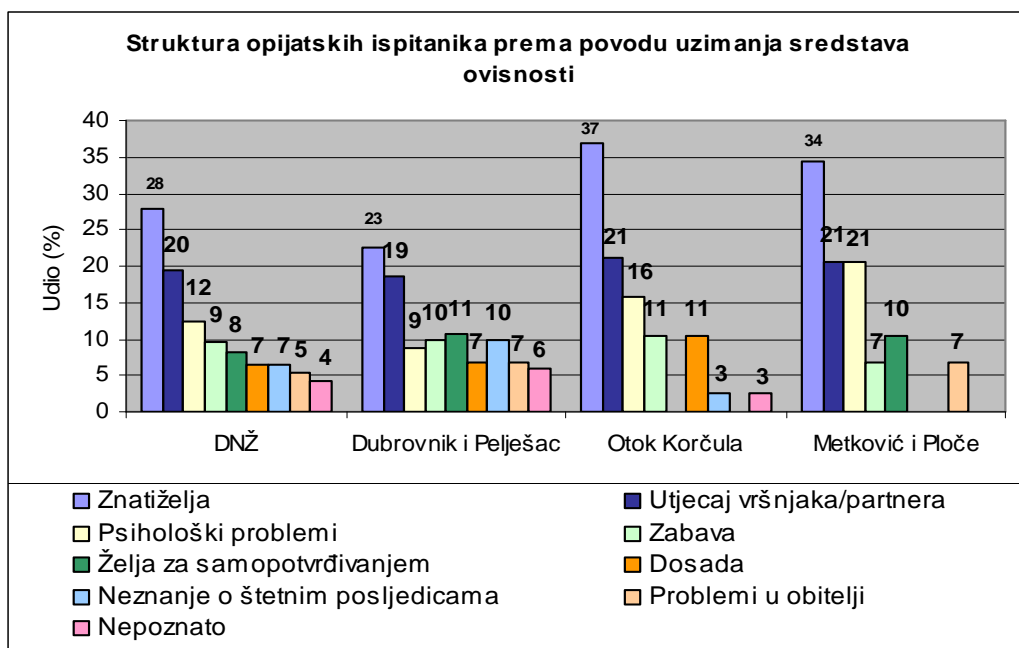
I opijatski i neopijatski ovisnici uglavnom nemaju djecu. Čak 78% opijatskih i 92% neopijatskih ovisnika nema djecu. Među osobama liječenim zbog zlouporabe opijata veći je udio osoba s djecom (Dubrovnik 23%, otok Korčula 16%, Metković 24%) u usporedbi s osobama koje su na liječenju zbog zlouporabe neopijatskih psihoaktivnih droga (Dubrovnik 5%, otok Korčula 11%, Metković 14%).

Ukupno 36 opijatskih i 6 neopijatskih ovisnika imaju djecu i još je jedna trudnoća u tijeku. Ovu činjenicu je svakako važno uzeti u obzir, pogotovo što očekujemo još veći broj djece iz obitelji osoba koje koriste i zlorabljaju psihoaktivne droge pa je potrebna još veća suradnja između institucija u zajednici u razvoju i pružanju odgovarajućih oblika pomoći ovoj djeci.

Tablica 11. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema povodu uzimanja sredstva ovisnosti i regiji stanovanja

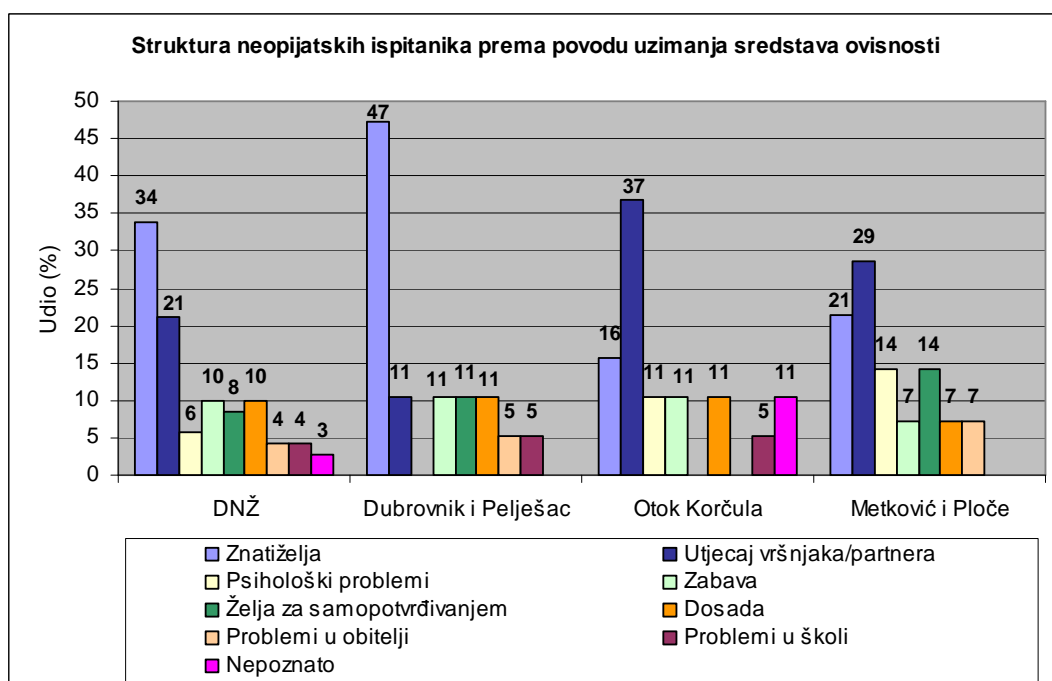
Povod uzimanja sredstva ovisnosti	Opijati				Ostalo			
	DNŽ %	Dubrovnik i Pelješac %	Otok Korčula %	Metković i Ploče %	DNŽ %	Dubrovnik i Pelješac %	Otok Korčula %	Metković i Ploče %
Znažljiva	27,8	22,5	36,8	34,5	33,8	47,4	15,8	21,4
Utjecaj vršnjaka /partnera	19,5	18,6	21,1	20,7	21,1	10,5	36,8	28,6
Psihološki problemi	12,4	8,8	15,8	20,7	5,6	0,0	10,5	14,3
Zabava	9,5	9,8	10,5	6,9	9,9	10,5	10,5	7,1
Želja za samopotvrđivanjem	8,3	10,8	0,0	10,3	8,5	10,5	0,0	14,3
Dosada	6,5	6,9	10,5	0,0	9,9	10,5	10,5	7,1
Neznanje o štetnim posljedicama	6,5	9,8	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Problemi u obitelji	5,3	6,9	0,0	6,9	4,2	5,3	0,0	7,1
Problemi u školi	0,0	0,0	0,0	0,0	4,2	5,3	5,3	0,0
Nepoznato	4,1	5,9	2,6	0,0	2,8	0,0	10,5	0,0
Sveukupno	100	100	100	100	100	100	100	100

Graf 11. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe opijatskih droga u 2006. u DNŽ prema povodu uzimanja sredstva ovisnosti i regiji stanovanja

Najčešći povod uzimanja sredstava ovisnosti kod opijatskih ovisnika je bila znatizelja: Korčula 36,8%, Metković 34,5% i Dubrovnik 22,5%. Podjednako u svim regijama, za oko 20% (od 18,6 do 21,1%) osoba, povod je bio utjecaj vršnjaka/partnera. Za područje Dubrovnika i Pelješca na trećem mjestu se nalazi želja za potvrđivanjem 10,8% a zatim slijede zabava i neznanje o štetnim posljedicama (9,8%) i psihološki problemi (8,8%). Na Korčuli, nakon znatizelje i utjecaja vršnjaka kao povod uzimanja sredstava ovisnosti opijatski ovisnici navode psihološke probleme (15,8%), zabavu i dosadu (10,5%), a u neretvanskom području psihološke probleme (20,7%) te želju za samopotvrđivanjem (10,3%).

Graf 12. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe neopijatskih droga u 2006. u DNŽ prema povodu uzimanja sredstva ovisnosti i regiji stanovanja

Znatiželja je bila najčešći povod uzimanja sredstava ovisnosti i kod neopijatskih ispitanika u Dubrovniku (47,4%), a utjecaj vršnjaka/partnera je bio najčešći povod na Korčuli (36,8%) te u Metkoviću i Pločama (28,6%). Nakon toga slijede: u Dubrovniku utjecaj vršnjaka, psihološki problemi, zabava, želja za potvrđivanjem i dosada, svi s udjelom od 10,5%; na Korčuli znatiželja (15,8%), te psihološki problemi, zabava i dosada, svi s udjelom od 10,5%; a u neretvanskom području znatiželja (21,4%), te psihološki problemi i želja za potvrđivanjem s udjelima od 14,3%.

Tablica 12. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u Hrvatskoj i DNŽ prema povodu uzimanja sredstva ovisnosti

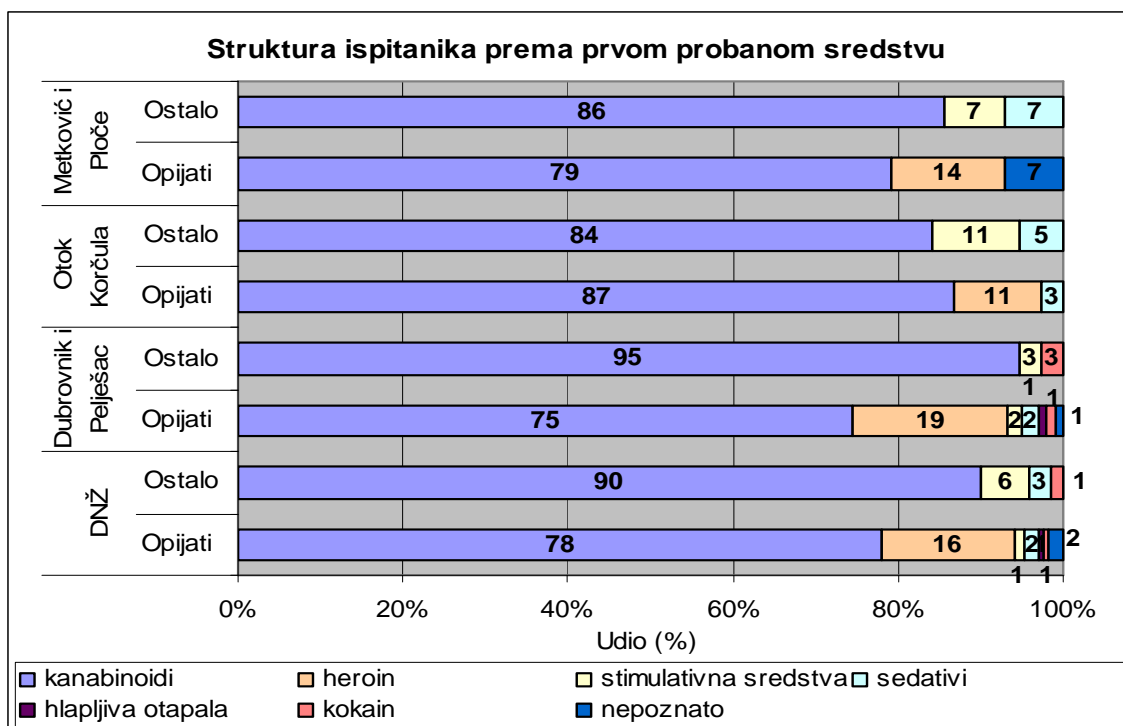
	DNŽ		Hrvatska	
	opijati	neopijati	opijati	neopijati
Znatiželja	30%	31%	21%	29%
Utjecaj vršnjaka ili partnera	21%	18%	30%	27%
Želja za zabavom	8%	9%	11%	14%
Želja za samopotvrđivanjem	8%	10%	6%	10%
Dosada	7%	10%	9%	8%
Problemi u obitelji	5%	4%	8%	5%
Psihički problemi	12%	4%	11%	6%
Ostalo	10%	14%	2%	2%

Ova tablica upućuje na kompleksnost povoda za početak uzimanja sredstava ovisnosti ali i programa koje treba primijeniti u primarnoj prevenciji ovisnosti. Poznato je i u praksi i literaturi kako se nedovoljno promišljenim preventivnim aktivnostima, umjesto smanjenja, povećao interes za uzimanjem sredstava. Zbog toga je od iznimne važnosti da se programi koji se provode trajno procjenjuju i superviziraju te mijenjaju u skladu sa znanstvenim spoznajama, obrascima i trendovima u populaciji.

Tablica 13. Broj i udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema prvom probanom sredstvu ovisnosti i regiji stanovanja

Prvo probano sredstvo	DNŽ		Dubrovnik i Pelješac		Otok Korčula		Metković i Ploče	
	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo
Kanabinoidi	132	64	76	36	33	16	23	12
	78,1%	90,1%	74,5%	94,7%	86,8%	84,2%	79,3%	85,7%
Heroin	27	0	19	0	4	0	4	0
	16%	0%	18,6%	0%	10,5%	0%	13,8%	0%
stimulativna sredstva	2	4	2	1	0	2	0	1
	1,2%	5,6%	2%	2,6%	0%	10,5%	0%	7,1%
Sedativi	3	2	2	0	1	1	0	1
	1,8%	2,8%	2%	0%	2,6%	5,3%	0%	7,1%
Hlapljiva otopala	1	0	1	0	0	0	0	0
	0,6%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
Kokain	1	1	1	1	0	0	0	0
	0,6%	1,4%	1%	2,6%	0%	0%	0%	0%
Nepoznato	3	0	1	0	0	0	2	0
	1,8%	0%	1%	0%	0%	0%	6,9%	0%
Sveukupno	169	71	102	38	38	19	29	14
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Graf 13. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema prvom probanom sredstvu ovisnosti i regiji stanovanja

Kao prvo sredstvo ovisnosti najčešće se proba marihuana (kanabinoidi): kod opijatskih ovisnika, 75% na dubrovačkom području, 87% Korčuli, te 79% u Metkoviću i Pločama. Heroin kao prvo sredstvo je probalo 19% osoba liječenih zbog zlouporabe droga u Dubrovniku, 14% u Metkoviću i 11% na Korčuli.

Tablica 14. Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema prosječnoj dobi prvog uzimanja, javljanja na liječenje i trajanje redovitog uzimanja psihoaktivne droge prema sredstvima ovisnosti

Prosječna dob (u godinama) prvog uzimanja, javljanja na liječenje i trajanja redovitog uzimanja droge prema sredstvima ovisnosti					
	prvo uzimanje uopće	prvo iv. uzimanje	prvo javljanje	prvo uzimanje glavnog sredstva	prosječno trajanje redovitog uzimanja
Heroin	16	21	27	19	6
Kanabinoidi	16		19	16	3
Sedativi	16			17	6
Kokain	20			24	
Stimulativna sredstva	15		20	17	2
Ukupni prosjek	16	21	24	18	5

Prosječna dob prvog uzimanja bilo kojeg sredstva je 16 g., obično marihuana. Prvo uzimanje heroina događa se u dobi od 19 g. S intravenoznim uzimanjem se počinje 2 g. kasnije u dobi od 21 g. Prvo javljanje na tretman je u dobi od 19 g. za neopijatske i 27 g. za opijatske ovisnike. Vrijeme proteklo od prvog uzimanja (glavnog sredstva) do dolaska na liječenje za različita sredstva je različito, tako za neopijatska sredstva iznosi 3 g., a 8 g. za opijatska.

Tablica 15. Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u DNŽ u 2004., 2005. i 2006.- prosječno trajanje redovitog uzimanja droge, prije javljanja u terapiju

godina	broj godina redovitog uzimanja
2004.	7 godina
2005.	6 godina
2006.	5 godina

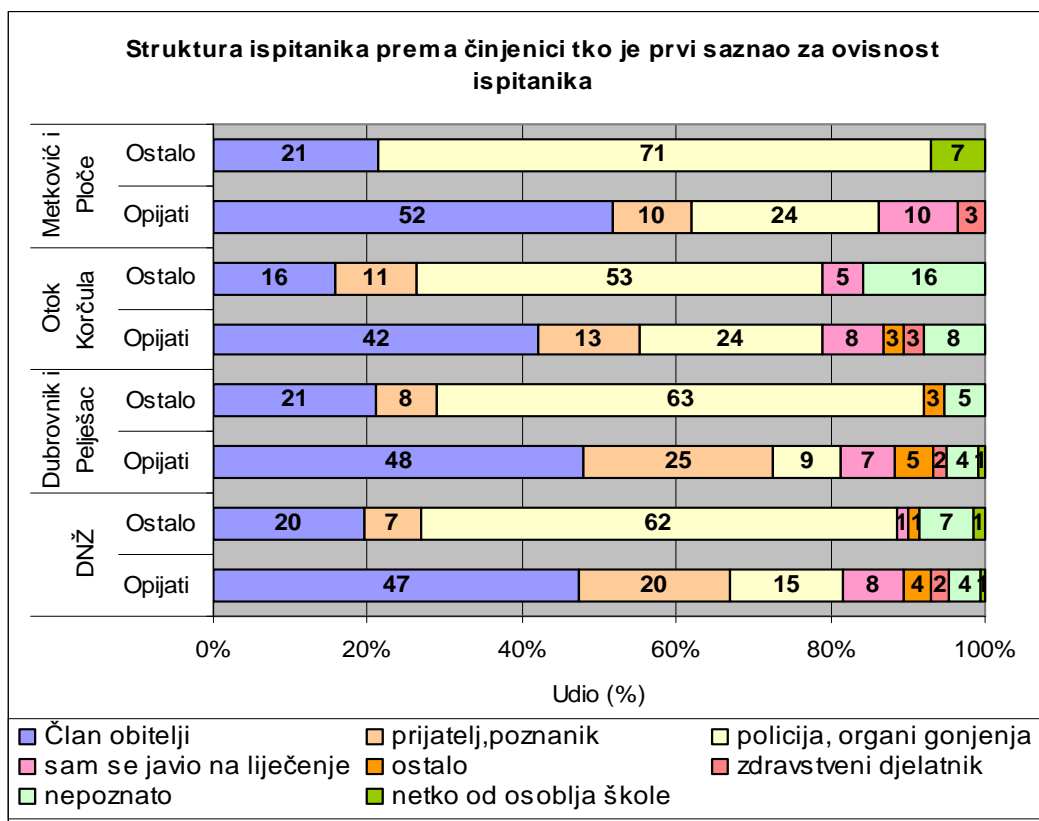
Od 2004. prosječno trajanje redovitog uzimanja psihoaktivnih droga prije javljanja na liječenje se smanjuje. Godine 2004. broj godina redovitog uzimanja za sva sredstva prije dolaska na liječenje je iznosio 7 godina, 2005. 6 g., a 2006. 5 godina.

I dalje je previše dug period redovitog uzimanja heroina (6 g.), a pogotovo kad se uzme u obzir i vrijeme povremenog uzimanja, s kojim od prvog uzimanja heroina do dolaska na liječenje u prosjeku prođe i do 8 godina.

Tablica 16. Broj i udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema tome tko je prvi saznao za ovisnost, regiji stanovanja i vrsti droge

Tko je prvi saznao za ovisnost	DNŽ		Dubrovnik i Pelješac		Otok Korčula		Metković i Ploče	
	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo
član obitelji	80 47,30%	14 19,70%	49 48%	8 21,10%	16 42,10%	3 15,80%	15 51,70%	3 21,40%
prijatelj, poznanik	33 19,50%	5 7%	25 24,50%	3 7,90%	5 13,20%	2 10,50%	3 10,30%	0 0%
policija, organi gonjenja	25 14,80%	44 62%	9 8,80%	24 63,20%	9 23,70%	10 52,60%	7 24,10%	10 71,40%
sam se javio na liječenje	13 7,70%	1 1,40%	7 6,90%	0 0%	3 7,90%	1 5,30%	3 10,30%	0 0%
zdravstveni djelatnik	4 2,40%	0 0%	2 2%	0 0%	1 2,60%	0 0%	1 3,40%	0 0%
Netko od osoblja škole	1 0,60%	1 1,40%	1 1%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	1 7,10%
nepoznato	7 4,10%	5 7%	4 3,90%	2 5,30%	3 7,90%	3 15,80%	0 0%	0 0%
Ostalo	6 3,60%	1 1,40%	5 4,90%	1 2,60%	1 2,60%	0 0%	0 0%	0 0%
Sveukupno	169 100%	71 100%	102 100%	38 100%	38 100%	19 100%	29 100%	14 100%

Graf 14. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ prema tome tko je prvi saznao za ovisnost i regiji stanovanja

Kod osoba ovisnih o opijatima, u svim promatranim regijama članovi obitelji su bili prvi koji su saznali za ovisnost, s udjelom od 42% na Korčuli do 52% u Metkoviću i Pločama. Na drugom mjestu su prijatelji i poznanici s udjelom od 25% u Dubrovniku, odnosno policija i organi gonjenja sa udjelom od 24% na Korčuli i u Metkoviću.

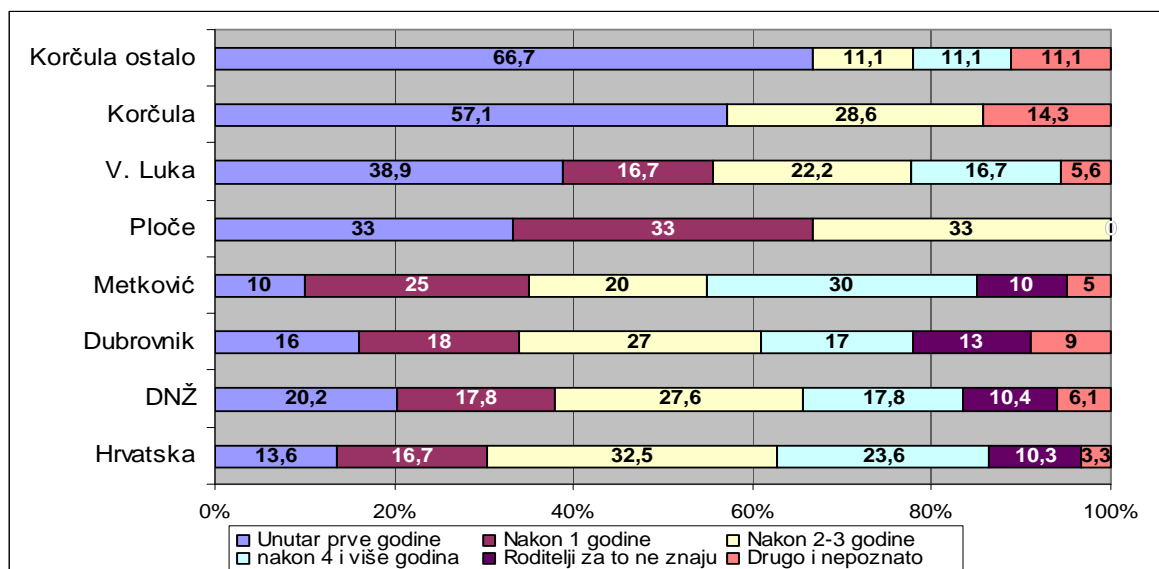
Za zlouporabu neopijatskih droga prvi su saznali policija i organi gonjenja, s udjelima od 53% na Korčuli do 63% u Dubrovniku i 71% Metkoviću, a zatim članovi obitelji s udjelom 16-21%.

Tablica 17. Udio (%) osoba liječenih zbog zlouporabe opijata u 2006. u DNŽ prema vremenu kada su roditelji saznali za ovisnost – usporedba HR, DNŽ, gradovi i regije u županiji

	Hrvatska %	DNŽ %	Dubrovnik %	Metković %	Ploče %	Vela Luka %	Korčula grad %	Korčula ostalo %
Unutar prve godine	13,60	20,20	16	10	33	38,90	57,10	66,70
Nakon 1 god.	16,70	17,80	18	25	33	16,70	0	0
Nakon 2-3 godine	32,50	27,60	27	20	33	22,20	28,60	11,10
Nakon 4 i više god.	23,60	17,80	17	30	0	16,70	0	11,10
Roditelji za to ne znaju	10,30	10,40	13	10	0	0	0	0
Drugo i nepoznato	3,30	6,10	9	5	0	5,60	14,30	11,10
Sveukupno	100	100	100	100	100	100	100	100

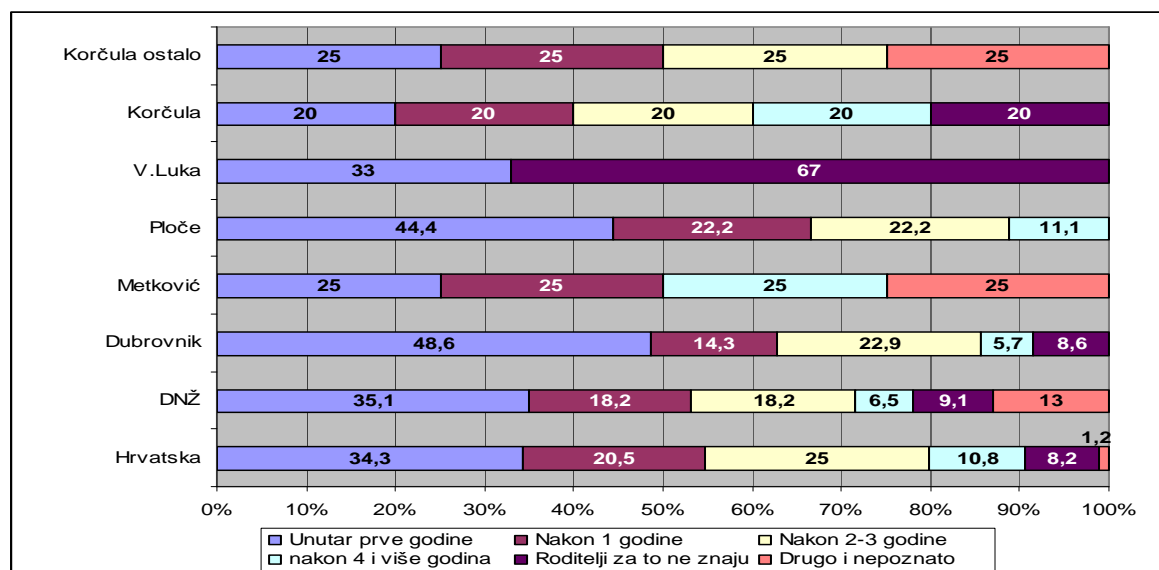
Graf 15. Udio (%) osoba liječenih zbog zlouporabe opijata u 2006. u DNŽ prema vremenu kada su roditelji saznali za ovisnost – usporedba HR, DNŽ, gradovi i regije u županiji

Tablica 18. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe neopijata u 2006. u DNŽ prema vremenu kada su roditelji saznali za ovisnost – usporedba HR, DNŽ, gradovi i regije u županiji

	Hrvatska %	DNŽ %	Dubrovnik %	Metković %	Ploče %	Vela Luka %	Korčula grad %	Korčula ostalo %
Unutar prve godine	34,3	35,1	48,6	25	44,4	33	20	25
Nakon 1 god.	20,5	18,2	14,3	25	22,2	0	20	25
Nakon 2-3 godine	25	18,2	22,9	0	22,2	0	20	25
Nakon 4 i više god.	10,8	6,5	5,7	25	11,1	0	20	0
Roditelji ne znaju	8,2	9,1	8,6	0	0	67	20	0
Drugo i nepoznato	1,2	13	0	25	0	0	0	25
Sveukupno	100	100	100	100	100	100	100	100

Graf 16. Udio (%) osoba liječenih zbog zlouporabe neopijata u 2006. u DNŽ prema vremenu kada su roditelji saznali za ovisnost – usporedba HR, DNŽ, gradovi i regije u županiji

Za konzumiranje opijata kod djece roditelji saznavaju različito u raznim sredinama. Tako je unutar prve godine o zlouporabi opijata kod svoje djece znalo 57% roditelja u gradu Korčuli, čak 67% u ostalom dijelu otoka Korčule, 39% u Veloj Luci. U Dubrovniku je 16% roditelja znalo unutar prve godine, a najmanji udio roditelja je u Metkoviću (10%), tek svaki deseti roditelj (hrvatski prosjek 14 %). Ako dodamo i udio roditelja koji je o ovisnosti djeteta doznao nakon godine dana, onda najmanje trećina roditelja dozna o ovisnosti svoje djece unutar dvije godine od početka konzumiranja. Svaki deseti roditelj (u Metkoviću svaki 7.,8.) ovisnika o opijatima u Dubrovačko-neretvanskoj ne zna da je njegovo dijete ovisnik.

I za konzumiranje neopijata unutar prve godine saznavaju oko trećina roditelja (35%), najviše u Dubrovniku (49%) i gradu Ploče (44%). Zbog malog broja osoba liječenih zbog neopijata u pojedinim mjestima teže je raditi usporedbe među gradovima i mjestima. Ipak, ostaje da tek nešto više od pola roditelja (53%) dozna za konzumiranje neopijata kod svoje djece unutar dvije godine, a radi se u pravilu o mlađim osobama (malodobni ili mlađi punoljetnici). Otprilike isti udio roditelja u Dubrovniku (8,6%), DNŽ(9,1%) i Hrvatskoj (8,2%) ne zna da im djeca konzumiraju neopijatske droge.

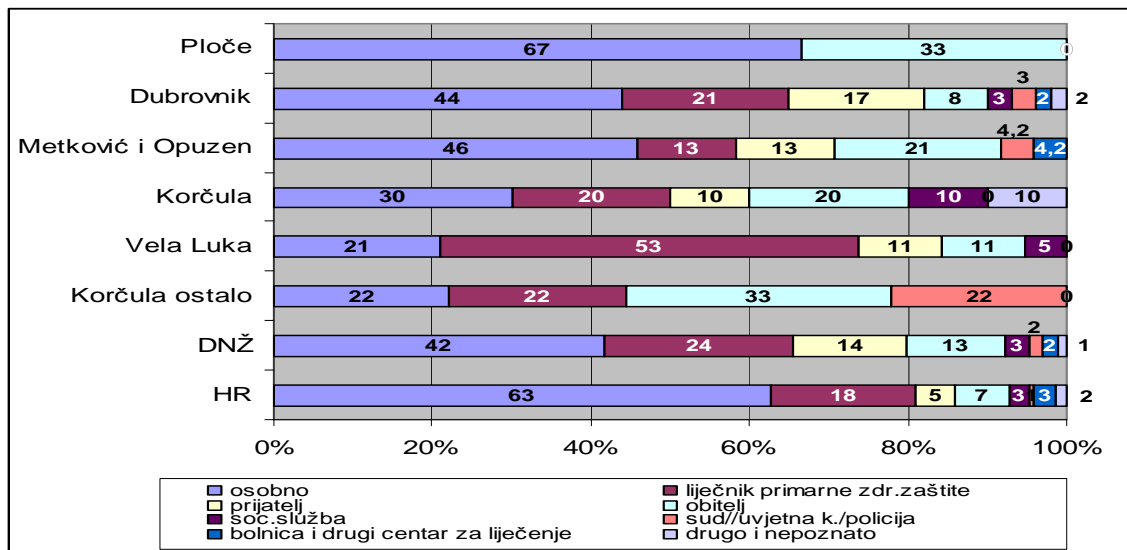
Tablica 19. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u Hrvatskoj, DNŽ i gradovima i mjestima u županiji prema načinu upućivanja na liječenje i vrsti droge

		HR %	DNŽ %	Korčula ostalo %	Vela Luka %	Grad Korčula %	Metkov %	Dubrovn. %	Ploče %
Osobno	opijati	63	42	22	21	30	46	44	67
	ostalo	16	7	0	0	11	25	6	0
liječnik primarne zdr.zaštite	opijati	18	24	22	53	20	13	21	0
	ostalo	2	0	0	0	0	0	0	0
prijatelj	opijati	5	14	0	11	10	13	17	0
	ostalo	40	3	14	0	11	0	0	11
Obitelj	opijati	7	13	33	11	20	21	8	33
	ostalo	13	14	14	33	0	25	6	11
soc.služba	opijati	3	3	0	5	10	0	3	0
	ostalo	1	24	29	33	67	0	9	44
sud/uvjetn kazna, policija	opijati	1	2	22	0	0	4,2	3	0
	ostalo	20	51	14	0	11	50	74	22
Bolnica i drugi centri za liječenje	opijati	3	2	0	0	0	4,2	2	0
	ostalo	2	0	14	0	0	0	0	0
drugo i nepoznato	opijati	2	1	0	0	10	0	2	0
	ostalo	6	1	14	33	0	0	6	11

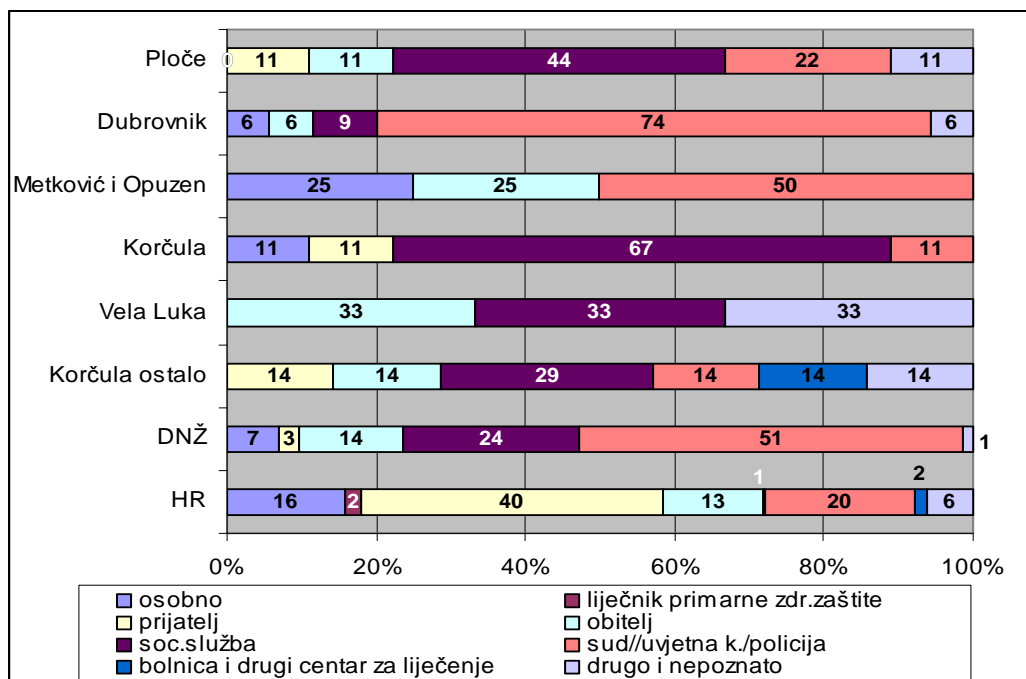
U Dubrovačko-neretvanskoj županiji najveći broj opijatskih ovisnika na terapiju dolazi osobno (42%), ili na nagovor obitelji ili prijatelja (27%). Na trećem mjestu po upućivanju ovisnika na liječenje s udjelom od 24% upućenih osoba je liječnik obiteljske medicine, u 2006. najviše na otoku Korčuli (20% grad Korčula, a 53% Vela Luka), a najmanje u području doline Neretve 13% (svi iz Metkovića, u gradu Ploče ni jedan ovisnik nije upućen na liječenje od strane obiteljskog liječnika).

Za ostala sredstva ovisnosti—uglavnom marihuana, u Dubrovačko-neretvanskoj županiji najveći broj ovisnika, njih 75% je uključeno u terapiju posredstvom odvjetništva (51% uvjetna kazna, uhvaćeni od policije u posjedovanju) i Centra za socijalnu skrb (24% - također upućeni od odvjetništva Centru). Na trećem mjestu je obitelj sa 14%. Samo 7% je na liječenje došlo osobno, a 3% na nagovor prijatelja, dok liječnik primarne zdravstvene zaštite nije uputio ni jednu osobu zbog zlouporabe neopijatskih droga u tretman na odjel.

Graf 17. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe opijata u 2006. u DNŽ prema načinu upućivanja na liječenje u pojedinim regijama i gradovima – usporedba HR

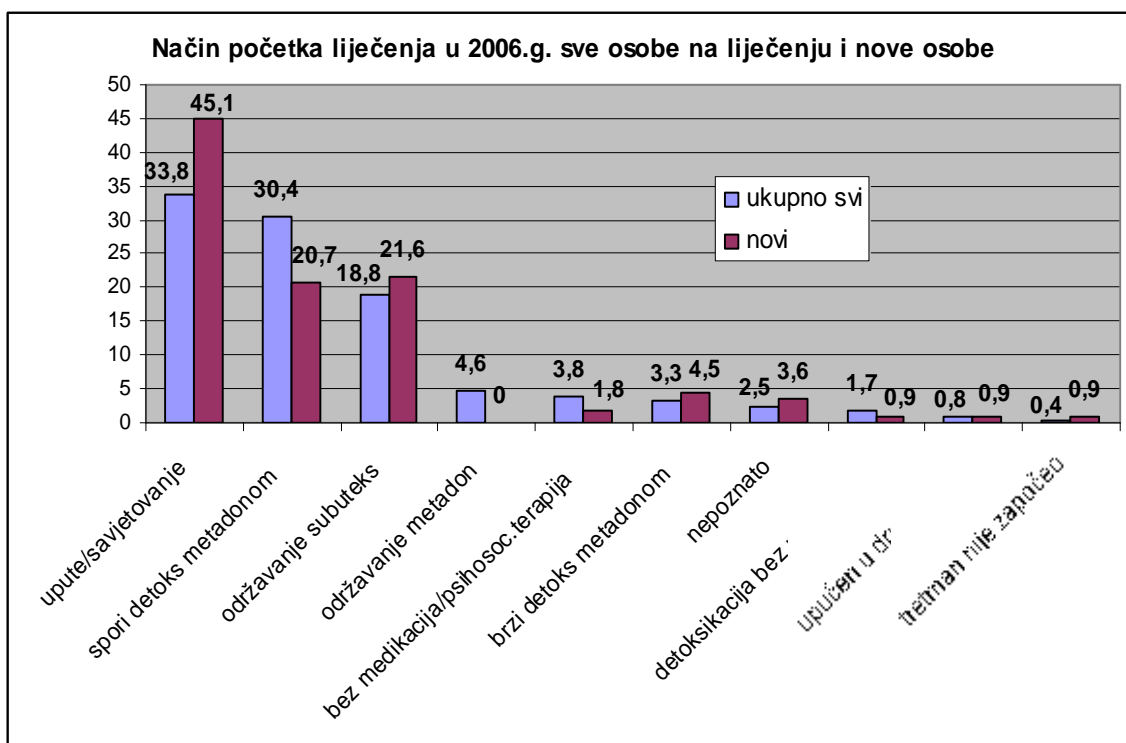

Graf 18. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe neopijata u 2006. u DNŽ prema načinu upućivanja na liječenje u pojedinim regijama i gradovima i usporedba HR

Karakteristika je dolaska na Korčuli ipak veći postotak opijatskih ovisnika koji dolaze po nagovoru obitelji ili prijatelja ili su upućeni od liječnika obiteljske medicine. Ovo se može objasniti većom razinom osviještenosti te uključivanjem lokalne zajednice i aktivnijim pristupom samih roditelja odnosno obitelji u rješavanju problema ovisnosti koji je na otoku poprimio alarmantne razmjere.

Graf 19. Način početka liječenja – nove osobe u tretmanu i sve liječene osobe u 2006. u DNŽ

Uz savjetovanje kao jedini oblik terapije za dio liječenih, najčešći početak liječenja je spori detoks metadonom u svim regijama i s gotovo podjednakim udjelima (Dubrovnik 43%, Korčula 44% i Metković 47%). Na trećem mjestu je održavanje subuteksom (Dubrovnik 33%, Korčula 18% i Metković i Ploče 17%). Sa svim medikamentozno liječenim osobama također se provodi i savjetodavni rad te ostali oblici pomoći (psihosocijalna intervencija, uključivanje obitelji itd.) prema programu za svaku osobu.

Rizična ponašanja

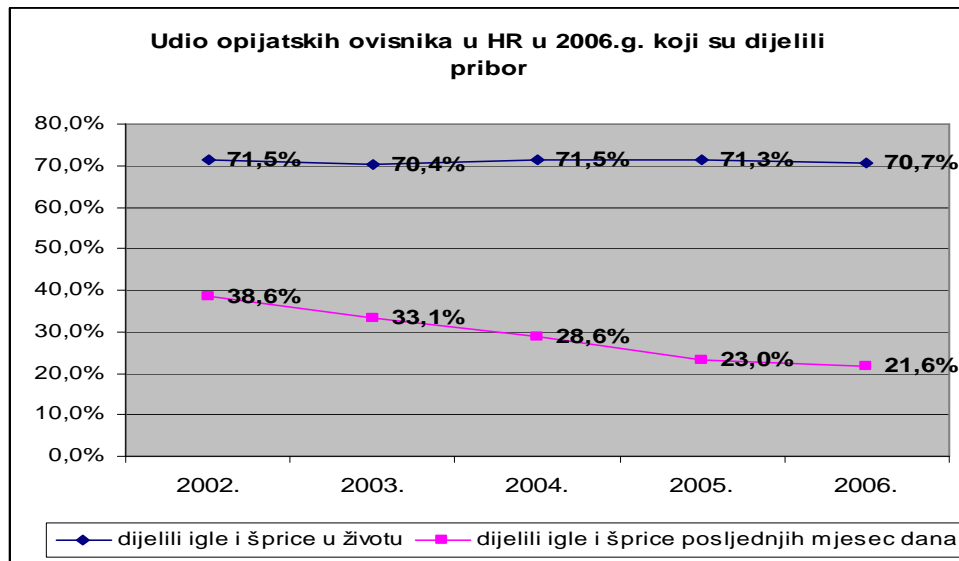
Među opijatskim ovisnicima velik je rizik prenošenja zaraznih bolesti koje se prenose krvlju poput hepatitisa C, B i HIV infekcije. Oko 70-72% ovisnika dijelilo je igle i šprice barem jednom u životu.

Tablica 20. Korištenje zajedničkih igala i šprica u životu i posljednjih mjesec dana u periodu od 2002. – 2006. u Hrvatskoj

		Korištenje zajedničkih igala i šprica u životu				
		2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
DA		71,5%	70,4%	71,5%	71,3%	70,7%
		Dijeljenje igala i šprica u posljednjih mjesec dana				
		2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
DA		38,6%	33,1%	28,6%	23,0%	21,6%

Preuzeto: Izvješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u HR u 2006. HZJZ

Graf 20. Korištenje zajedničkih igala i šprica u životu i posljednjih mjesec dana u periodu od 2002. - 2006. u Hrvatskoj

Preuzeto: Izvješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u HR u 2006. HZJZ

Dijeljenje igala i šprica u posljednjih mjesec dana u blagom je padu zadnje četiri godine, što je dijelom posljedica sve većeg obuhvata ovisnika programom smanjenja štete poput besplatne zamjene igala uz popratnu edukaciju ovisnika, a dijelom posljedicom trenda što se zadnjih godina heroin često ušmrkava, a ne uzima intravenozno.

Tablica 21. Broj i udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. u DNŽ, testiranih na HIV i hepatitis B i C i rezultati testa

	Zdravstveno stanje osoba s obzirom na HIV i hepatitis B i C						
	testirano	%	nije testiran	%	nepoznato	%	Ukupno
HIV	75	31	121	50,5	44	18,5	240
Hepatitis B	81	34	114	48	44	18	240
Hepatitis C	87	36	115	48	38	16	240

U ukupnoj populaciji osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2006. (240 osoba), podaci o infekciji virusima hepatitisa C, B i HIV-om, poznati su samo za 31% do 36% ovisnika. Čak 75-87 osoba je testirano na Hepatitis B, C i HIV, 114-121 (49% - 52%) nije testirano, dok se za 16%-18% osoba nema podataka. Od 87 testiranih na hepatitis C pozitivno je 31%, od 81 testiranih na hepatitis B, pozitivno je 5%, dok je svih 75 testiranih ovisnika negativno na HIV infekciju (AIDS-a).

Od 106 testiranih osoba u Centru za dobrovoljno savjetovanje i testiranje na HIV u DNŽ, 79 osoba je u dobi do 29.g. (75%), 21 osoba (20%) je u dobi od 30.-39. g., četiri osobe (4%) u dobi od 40.- 49. g. i jedna osoba (1 %) je starija od 50 g. Ukupno je 10% testiranih osoba bilo pozitivno na hepatitis C. Međutim, među testiranim osobama s anamnezom intravenoznog korištenja droga (ikad u životu), pozitivno je njih 42,3% u Dubrovniku. Istovremeno svih 7 osoba s anamnezom iv. korištenja droga u životu na otoku Korčuli je negativno.

Tablica 22. Broj osoba testiranih na HIV, hepatitis B i C u Centru za dobrovoljno savjetovanje i testiranje na HIV u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2006. i rezultati testa

	DUBROVNIK	KORČULA	UKUPNO
Ukupan broj korisnika	89	17	106
Ukupno M	66 (74,2 %)	14 (82,4 %)	80 (75,5 %)
Ukupno Ž	23 (25,8 %)	3 (17,6 %)	26 (24,5 %)
Ukupno testiranih	88	17	105 (99 % korisnika)
Prvi put testirani	51,90%	81,30%	57%
Anti-HIV poz.	0	0	0
HBsAg poz.	0	0	0
Anti-HCV poz.	11 (12,6 %)	0	11 (10,5%)
Ikada koristio droge intravenozno	26	7	33 (28 M i 5 Ž)
Anti-HCV poz.	11 (42,3 %)	0	11 (33 %)

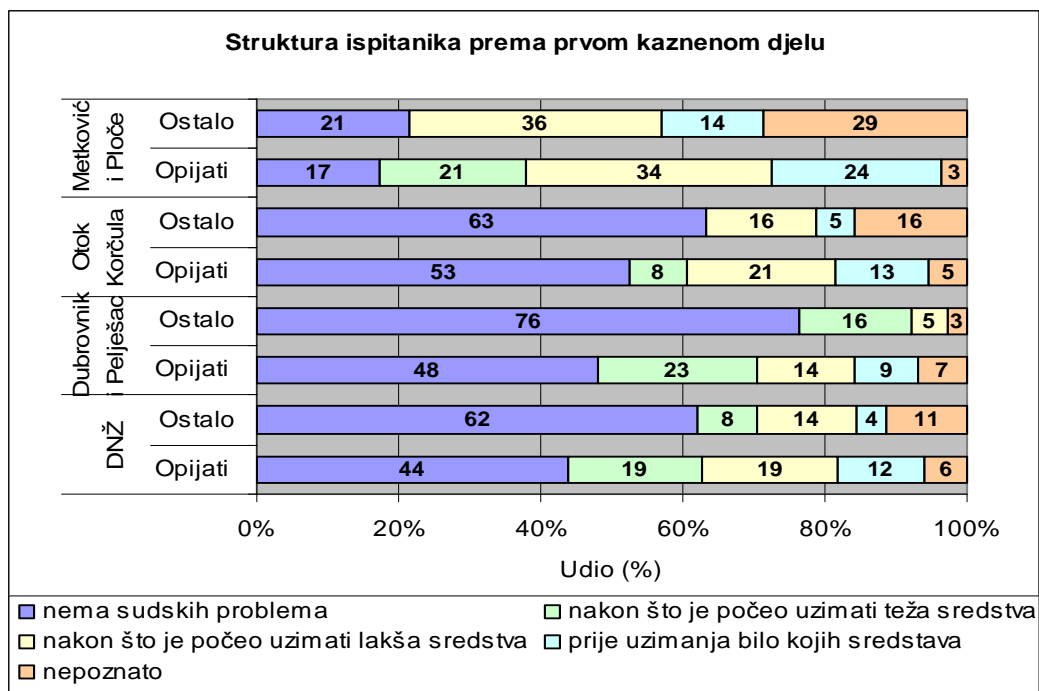
Ovi rezultati ukazuju na veliku potrebu ulaganja daljnjih napora da se testira što veći broj ovisnika kako bi se imalo potpuniji uvid u epidemiološku situaciju te primjenom Harm- reduction programa (program smanjenja štete - zamjena šprica i igala te edukacija ovisnika) i uključivanja u programe liječenja, zaštitilo dalje pogoršanje zdravlja ovisnika i smanjila opasnost od daljnjeg povećanja broja zaraženih i oboljelih od ovih zaraznih bolesti, čime se štiti i ostali dio populacije.

Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006. i kaznena djela

Tablica 23. Osobe liječene zbog zlouporabe droga u 2006. u DNŽ prema prvom kaznom djelu

Prvo kazneno djelo	DNŽ		Dubrovnik i Pelješac		Otok Korčula		Metković i Ploče	
	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo	Opijati	Ostalo
Nema sudskih problema	74 44%	44 62%	49 48%	29 76%	20 53%	12 63%	5 17%	3 21%
Nakon što je počeo uzimati teža sredstva	32 19%	6 8%	23 23%	6 16%	3 8%	0 0%	6 21%	0 0%
Nakon što je počeo uzimati lakša sredstva	32 19%	10 14%	14 14%	2 5%	8 21%	3 16%	10 34%	5 36%
Prije uzimanja bilo kojih sredstava	21 12%	3 4%	9 9%	0 0%	5 13%	1 5%	7 24%	2 14%
Nepoznato	10 6%	8 11%	7 7%	1 3%	2 5%	3 16%	1 3%	4 29%
Ukupno	169 100%	71 100%	102 100%	38 100%	38 100%	19 100%	29 100%	14 100%

Graf 21. Osobe liječene zbog zlouporabe droga u 2006. u DNŽ prema prvom kaznenom djelu

Značajan udio osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Dubrovačko-neretvanskoj županiji ima sudskih problema, opijatski ovisnici (56%) češće od neopijatskih (38%), pri čemu postoje značajne razlike između regija u Županiji. Dok u Dubrovniku i Pelješcu samo 24% liječenih osoba zbog zlouporabe neopijatskih psihoaktivnih droga ima problema sa zakonom, na otoku Korčula je to 37% a u dolini Neretve (Metković i Ploče) 79%. Slično je i s opijatskim ovisnicima. Najviše problema sa zakonom imaju opijatski ovisnici u Metkoviću i Pločama (njih 83%), zatim u Dubrovniku (52%) i na zadnjem mjestu je otok Korčula (47%). O uzrocima i značajnosti ovih razlika ne može se zaključivati temeljem ovih podataka, pogotovo što je broj osoba liječenih zbog zlouporabe neopijatskih droga malen. Na ove podatke utječe između ostalog i starost ovisnika kao i način upućivanja na liječenje.

No, itekako je značajan podatak koji govori da je 12% opijatskih ovisnika imalo problema sa zakonom i prije uzimanja bilo koje psihoaktivne droge, a u Metkoviću i Pločama čak 24%. Odjel surađuje s Općinskim državnim odvjetništvom. Naime, sve maloljetne i punoljetne osobe do navršene 21 godine, ukoliko su uhvaćene u kaznenom i prekršajnom djelu konzumiranja i posjedovanja psihoaktivnih droga, bivaju upućene u naš odjel, izravno ili posredstvom Centra za socijalnu skrb. Djelatnici Odjela provode s njima savjetodavni rad, testiranje urina na psihoaktivne droge te uključuju roditelje u tretman, a ponekad i školu. Program traje 6 mjeseci, a nakon uspješnog tretmana, osoba se otpušta. Izvješće o tretmanu šalje se Državnom odvjetništvu. U 2006. godini upućene su 23 osobe, od kojih se tri osobe nisu javile, a dvije su upućene u Odjel za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti Grada-Zagreba zbog odlaska na studij. S dvije osobe koje su bile upućene u 2005. godini, nastavilo se raditi i u 2006. godini. Pet osoba uspješno je završilo tretman u 2006. godini, a s ostalima se rad i dalje nastavlja.

Odjel za maloljetničku delikvenciju Centra za socijalnu skrb (CZSS) u 2006. godini uputio je na odjel šest osoba, sa sudskom mjerom obveznog liječenja. Od toga se samo tri osobe javljaju te uključuju u tretman. Zbog lošeg materijalnog stanja, četiri osobe iz našeg odjela upućene su u CZSS koji im je, na temelju potrebne dokumentacije, omogućio besplatan boravak u Terapijskoj zajednici Susret.

Program Zamjene igala

Udruga HELP u suradnji i pod supervizijom Zavoda za javno zdravstvo, a potpomognuta programima Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, započela je u listopadu 2005. godine projekt Zamjene igala. Osnovni cilj projekta je spriječiti opasnost od širenja zaraznih bolesti koje se prenose krvlju i time zaštita zdravlja mladih, ne samo ovisnika, nego i drugih mladih koji dolaze u kontakt s ovisnicima. Osim besplatne zamjene korištenih šprica i igala, cilj je edukacija ovisnika i povećanje razine informiranosti o AIDS-u i drugim spolno prenosivim bolestima, povećanje razine informiranosti o sigurnijem korištenju droga, sigurnijim seksualnim odnosima, prikupljanje podataka za epidemiološko praćenje, motiviranje i informiranje korisnika o službama ili terapijskim programima kojima se mogu javiti, ali i uzdizanje svijesti zajednice o težini i kompleksnosti problema vezanih za problem ovisnosti. S početkom rada ovog projekta počela je opadati prodaja igala i šprica u ljekarnama na otoku Korčuli.

Prema podacima Udruge Help, osobama koje drogu uzimaju intravenozno, u 2006. je u Dubrovačko-neretvanskoj županiji ovim programom ukupno besplatno podijeljeno (i zamijenjeno za korištene) oko 30 500 šprica (11 000 Dubrovnik i 19 500 otok Korčula) i 53 000 igala (21 000 Dubrovnik i 32 000 otok Korčula). Ovim je programom obuhvaćeno 150-200 osoba.

Podaci o smrtima ovisnika 1998. - 2006. u Hrvatskoj

U posljednje vrijeme, broj smrti ovisnika u Hrvatskoj godišnje se kreće oko 100. Godine 1998. umrlo je 43 ovisnika, 1999.-63, 2000.-75, 2001.-78, 2002.-86, 2003.-95, 2004.-108 i 2005.-104 i 2006.-85*. Izvor podataka: DEM-2 i HZJZ (za 2006. godinu podaci su preliminarni). Najčešći uzrok smrti je predoziranje heroinom. Prema preliminarnim podacima za 2006. u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u vezi s zlouporabom psihoaktivnih droga u 2006. su umrle tri osobe. Najviše umrlih od ovisnosti je u gradu Zagrebu (32), Splitsko- dalmatinskoj županiji (15) i Istarskoj (9).

Prikaz rada Odjela za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo Dubrovačko neretvanske županije u 2006.

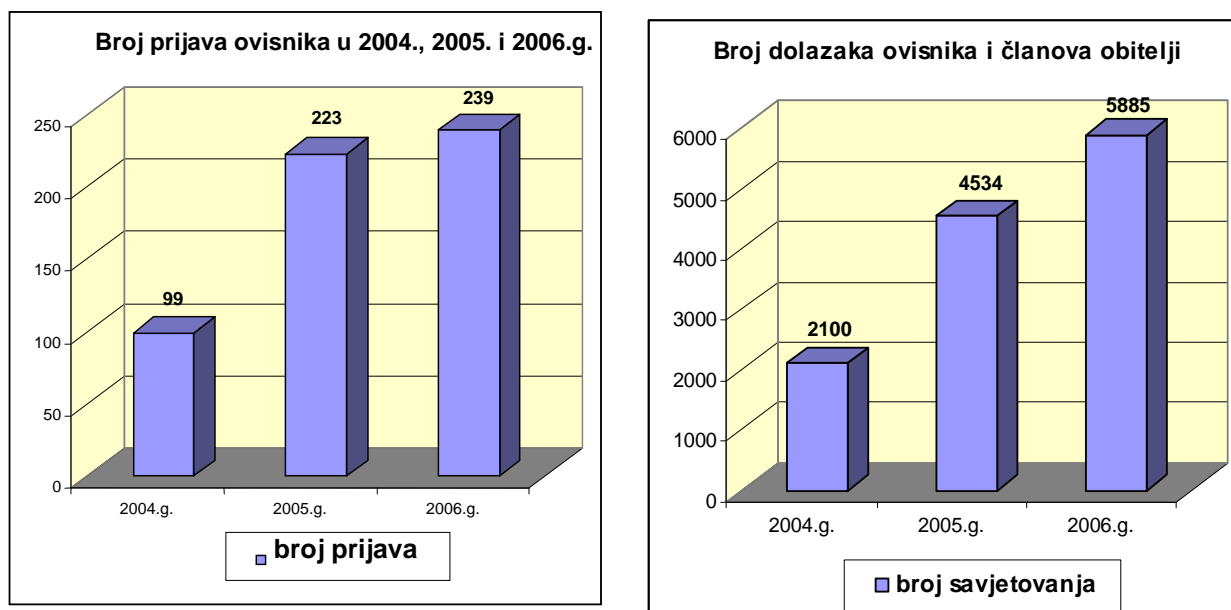
U 2006. godini tim Odjela za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti u Zavodu za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije posjetilo je oko 450 osoba zbog zlouporabe psihoaktivnih droga i članova njihovih obitelji, a ukupni broj posjeta Odjelu je 5885.

Tablica 24. Broj novo liječenih osoba (prvi put registriranih) u 2006. i roditelja u postupku savjetovanja, i ukupni broj liječenih osoba i savjetovanja u 2006. u savjetovalištimu u Županiji

	Dubrovnik	Korčula	Ploče	Metković	ukupno
Nove osobe na liječenju	91	38	8	16	153
Novi roditelji	85	23	7	30	145
Ukupan broj liječenih osoba	137	59	13	30	239
Br.dolazaka	2713	1594	203	1375	5885

Graf 22. Broj liječenih osoba i broj dolazaka liječenih osoba i članova obitelji u Odjel za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti u DNŽ 2004., 2005. i 2006.

Broj osoba u terapiji i broj dolazaka kontinuirano raste od 2004. godine. Daljnji porast broja savjetovanja u 2006. rezultat je bolje dostupnosti (većeg broja savjetovališta) kao i većeg broja educiranih djelatnika.

Tablica 25. Zdravstvene usluge obavljene u Odjelu za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti u 2006. prema vrsti i broju

Intervju	193
Liječnički pregled	1177
Ispunjavanje Pompidou obrasca za registar HZJZ	106
Individualno savjetovanje	3857
Rad na modifikacija ponašanja ovisnika	2902
Obiteljsko-savjetovališni tretman ovisnika i čl.obitelji	258
Psihoterapija ovisnika	890
Grupna psihoterapija ovisnika	15
Obiteljska psihoterapija ovisnika i članova obitelji	54
Zdravstveno-socijalna intervencija	283
Testiranja urina na prisutnost opojnih droga	1206
Telefonsko savjetovanje ovisnika, članova obitelji i dr.	1749
Predavanja	38

U 2006. je ukupno obavljeno 3857 individualnih savjetovanja, 1177 liječničkih pregleda, 1206 testiranja urina, 2902 modifikacija ponašanja, 890 psihoterapijskih intervencija i drugih usluga. Pored navedenih usluga u tablici br. 26., djelatnici odjela su u 2006. godini sudjelovali u nizu stručnih edukacija i tečajeva, ali i kao edukatori ili organizatori edukacije nastavnika, stručnih suradnika i roditelja. U 2006.godini su djelatnici odjela ukupno nazočili na pet dvodnevni edukacija iz realitetne terapije, seminaru u Opatiji i u Zagrebu (tema "Supstitucijska terapija u liječenju ovisnosti"), stručnim sastancima u organizaciji Ministarstva zdravstva (teme "Rezultati svjetskog istraživanja o pušenju u mladim-prikaz rezultata i publikacije", "Smjernice za primjenu buprenorfina", "Inicijativa za donošenje Protokola postupanja za ovisnike nakon izvršenja zatvorske kazne", "Registriranje smrti povezanih sa zlouporabom droga"), kongresu europske mreže Pristupi u prevenciji ovisnosti (na temu "Uloga vršnjačke pomoći u

prevenciji ovisnosti”), konferenciji "Ovisnost, zlorporaba opojnih droga, rehabilitacija, resocijalizacija, smanjenje štete, Trendovi, pristupi i odgovori društva na suzbijanje zlorporabe opojnih droga" u organizaciji Vladinog ureda za suzbijanje opojnih droga i prevenciju ovisnosti. Konferencija je održana u Puli, a naši djelatnici su svojim radovima: "Rad Odjela za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti u razdoblju od 1996. do 2006.", "Rizični i protektivni čimbenici obiteljskih odnosa roditelja i adolescenata i konzumiranje sredstava ovisnosti" i "Osnovne značajke intravenskih ovisnika kao korisnika CST-a Dubrovačko-neretvanske županije od rujna 2005. do svibnja 2006.", predstavili rad zavoda. Na sastanku predstavnika Ureda za suzbijanje zlorporabe opojnih droga RH i izaslanstva Republike Mađarske, 3. listopada 2006. u Zagrebu, na kojem su sudjelovali i predstavnici županija i zavoda za javno zdravstvo, ravnateljica Zavoda održala je prezentaciju i prikazala rad u lokalnoj zajednici u našoj županiji, s posebnim osvrtom na situaciju i aktivnosti na području otoka Korčule.

Tri djelatnice odjela su završile stručni seminar odgojnog kazališta. Seminar je održan od 23. do 31. srpnja 2006. u Pazinu, a sastojao se od niza radionica kao što su interaktivno kazalište, psihodrama, dramaturška radionica, forum teatar te uporaba dramskih tehnika u radu s djecom. Odgojno kazalište pokazalo se pogodnim medijem za prevladavanje teškoća u socijalizaciji djece i mladeži rizičnog ponašanja. Novim i kreativnijim načinom mladima se pomaže u stjecanju socijalnih vještina, potrebnim za bolje međuljudske odnose te prihvaćanje samozaštitnog odgovornog ponašanja i svjesnog izbjegavanja rizika.

U svrhu smanjenja neželjenih ponašanja mladih, djelatnici Odjela za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti, između ostalih poslova, sudjeluju i u programima prevencije u školama te raznim edukacijama kako bi pomogli mladima u suočavanju s realnim životnim problemima te smanjili pojavu ovisnosti među mladima. Djelatnici Odjela su u suradnji s Centrom za socijalnu skrb- Savjetovalištem za djecu, mladež, brak i obitelj održali desetak radionica na temu «Kako biti što bolji roditelj».

U proljeće 2006., u suradnji s ravnateljima i stručnim suradnicima srednjih škola, djelatnici odjela organizirali su treće po redu istraživanje „Praćenje korištenja sredstava ovisnosti u populaciji srednjoškolaca Dubrovačko-neretvanske županije“ koji u Dubrovačko-neretvanskoj županiji od 2001. godine kontinuirano provodi i financira Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije.

U listopadu 2006. u prostorijama Kluba mladih Orlando u Dubrovniku održana je radionica pod nazivom O zdravstvenim rizicima. Osnovni cilj radionice je bio upoznati mlade s pojmom zdravstvenog rizika i potaknuti ih na razmišljanje o (ne) prihvatljivosti svojih ponašanja. Predstavljeni su modeli nastanka kardiovaskularnih bolesti i HIV/AIDS-a, te se raspravljalo o prihvatljivosti određenih rizika.

Svjetski dan borbe protiv AIDS-a obilježen je radionicama s učenicima srednjih škola. Zajedno sa udrugom Help i udrugama mladih, djelatnici Savjetovališta za AIDS predstavili su svoj rad u Klubu mladih u Lazaretima i ispred Sponze na Stradunu.

Slika 3. Štand ispred Sponze predstavljanje rada Savjetovališta za AIDS

Slika 4. Izložba u Lazaretima povodom Svjetskog dana AIDS-a

Na zahtjev grada Korčule, Zavod je izradio publikaciju Zlouporaba sredstava ovisnosti na otoku i u gradu Korčuli u 2005.

Suradnja s medijima se nastavlja i u 2006. godini. Tako su u lokalnim novinama objavljeni članci: Rizični stilovi roditeljskog odgoja i Prikaz rada Odjela od 1997.-2006. Na temu ovisnosti i prevencije ovisnosti, djelatnici Odjela su sudjelovali u više radioemisija u Dubrovniku, Metkoviću i Korčuli te u jednoj emisiji na HRT- u.

I u 2006. godini djelatnici Odjela nastavljaju s obilježavanjem Mjeseca borbe protiv ovisnosti, organizacijom nekoliko tribina za roditelje u Dubrovniku, Korčuli, Metkoviću i Blatu, sastancima s lokalnom upravom na otoku Korčula te sudjelovanjem u radioemisijama.

Preventivne aktivnosti Odjela za školsku medicinu Zavoda za javno zdravstvo

U sklopu preventivnih aktivnosti u školskoj godini 2005./06. te 2006./07. održano je niz predavanja učenicima u gotovo svim osnovnim i srednjim školama na temu: Pušenje i mladi, Utjecaj droga na mozak. Za roditelje su održane radionice s temom Alkohol i mladi. Tako je nekom od tema iz prevencije ovisnosti u 2006.g. obuhvaćeno oko 2350 učenika osnovnih, 716 učenika srednjih škola te oko 600 roditelja i 16 nastavnika.

Slika 5. Tribina za roditelje u Veloj Luci na temu Alkohol i mladi

Slika 6. Tribina za djecu na temu Prevencije ovisnosti

Sažetak

Dok u zemljama istočne Europe raste uporaba opijata, u većini europskih zemalja, uključujući i Hrvatsku, heroinska ovisnost pokazuje stagnaciju. Koristi je 0,1-0,8% odraslih Europljana. Heroinska ovisnost i dalje ostaje medicinski i društveno najteža ovisnost, a 60% svih osoba uključenih u liječenje zbog zlouporabe sredstava ovisnosti su ovisnici o heroinu. U svijetu je i dalje najraširenija psihoaktivna droga marihuana, osobito među mladima, a veliki problem predstavljaju nove sintetičke droge kao i porast konzumenata i ovisnika o kokainu.

Zlouporaba opojnih droga u Republici Hrvatskoj poprima intenzivne razmjere nakon Domovinskog rata. Sredinom 1990-ih došlo je do prave epidemije bolesti ovisnosti o drogama u nas. Sustav praćenja problema ovisnosti kao zasebnog medicinsko-društvenog fenomena utemeljen je u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo još 1978. Podaci se prikupljaju iz bolnica, specijalističko-konzilijarnih službi te Službi za prevenciju ovisnosti i izvanbolničko liječenje ovisnika županijskih zavoda za javno zdravstvo.

Od 1978. do danas, u tretmanu zbog ovisnosti u Hrvatskoj je ukupno registrirano 19 189 osoba, od čega 9 788 ovisnika na opijatima. Procjenjuje se da je stvarni broj ovisnika 2-3 puta veći, ovisno o veličini mjesta i organiziranosti svih oblika pomoći ovisnicima. Iako ukupni broj liječenih osoba raste kontinuirano, od 1995. 1340 osoba u terapiji na 7427 osoba 2006., odnosno od 989 opijatskih ovisnika 1995. na 5611 opijatskog ovisnika 2006., broj novih opijatskih ovisnika se održava na razini od 800-900 osoba godišnje zadnjih pet godina. To upućuje na zaustavljen trend porasta konzumiranja droga prvenstveno tipa heroina i marihuane.

U 2006. god. u sustavu zdravstva u Hrvatskoj, prema Registru za praćenje ovisnika o drogama, liječeno je 7427 (7368-građana Republike Hrvatske i 59 stranih državljana) ovisnika u dobi od 15.-64. godine, od čega 5559 opijatskih.

Najveću stopu od 525,5 liječenih osoba (454,5 opijatskih ovisnika) na 100 000 stanovnika u dobi od 15.-64. godine ima Istarska županija, a Dubrovačko-neretvanska županija zauzima peto mjesto s 332,6 (241,7 opijatskih) liječenih osoba u dobi od 15.-64. godine na 100 000 stanovnika.

Prosječna starost liječenih ovisnika u Hrvatskoj u 2006. je 29 godina za muškarce i 28,6 godina za žene. Omjer između muškaraca i žena je 4,7:1 (omjer 2005. je iznosio 5,1:1).

U Dubrovačko-neretvanskoj županiji od 1. siječnja 2004. godine dotadašnji Centar za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti dolazi u sastav Zavoda za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije i od tada djeluje pod imenom Odjel za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti. Odjel svoj rad obavlja kroz sedam savjetovaništva raspoređenih tako da se omogući što bolja dostupnost korisnicima (Dubrovnik, Metković, Ploče, Korčula, Blato, Smokvica i Vela Luka).

Sva savjetovaništva obavljaju osnovnu djelatnost, a to je psihoterapijski i savjetodavni rad s konzumentima opojnih droga i njihovim obiteljima te testiranje na prisutnost opojnih droga u urinu. Uz savjetovanje kao osnovni oblik terapije za sve oboljele, najčešći oblik liječenja je spori detoks metadonom u svim regijama i s podjednakim udjelima: Dubrovnik 43%, Korčula 44% i Metković 47%. Na drugom mjestu je održavanje subuteksom (Dubrovnik 33%, Korčula 18% i Metković i Ploče 17%)

Od 1996. u Centru, a od 2004. Odjelu za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti Dubrovačko-neretvanske županije ukupno je do danas evidentirano 730 konzumenata psihoaktivnih droga, od čega 394 ovisnika o opijatima. Od 1998. do kraja 2006. broj osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga se povećao gotovo pet puta. Broj novih liječenih osoba također raste, ali značajno manje od ukupnog broja liječenih u kalendarskoj godini. Od 2002. broj novih opijatskih ovisnika polako stagnira u odnosu na ukupno liječene i ukupan broj opijatskih ovisnika.

Zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2006., u Dubrovačko-neretvanskoj županiji ukupno je liječeno 267 osoba. Njih 240 liječeno je u Odjelu za prevenciju i izvanbolničko liječenje ZZJZ Dubrovačko-neretvanske županije, a 27 u drugim zdravstvenim ustanovama u RH.

Zbog bolje organizacije Odjela za liječenje i prevenciju ovisnosti i lakše dostupnosti, kao i suradnje s drugim institucijama u lokalnoj zajednici, u 2005. je zbog

zloporabe psihoaktivnih droga, evidentirano i liječeno 240% osoba više nego u 2004., dok je broj evidentiranih osoba u 2006. porastao za 11%. U 2006. godini Odjel za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti u Zavodu za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije posjetilo je oko 450 ovisnika i članova njihovih obitelji, a ukupni broj posjeta je 5885. Putem Državnog odvjetništva u odjel su upućene 23 osobe, dok je Odjel za maloljetničku delikvenciju CZSS, u 2006. godini uputio šest osoba sa sudskom mjerom obveznog liječenja. Zbog lošeg materijalnog stanja, četiri osobe iz našeg odjela su putem CZSS upućene u terapijske zajednice. Prema preliminarnim podacima za 2006., u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u svezi zloporabe psihoaktivnih droga, umrle su tri osobe.

Najveći udio opijatskih ovisnika je u dobi od 25.-34. godine, najčešći povod uzimanja sredstava ovisnosti je znatiželja i utjecaj vršnjaka/partnera, a kao prvo sredstvo ovisnosti najčešće se proba marihuana. Prosječna dob prvog uzimanja bilo kojeg sredstva je 16 g. (obično je to marihuana). Prvo uzimanje heroina događa se u dobi od 19 g. S intravenoznim uzimanjem se počinje 2 g. kasnije. Prvo javljanje na tretman je u dobi od 19 g. za neopijatske i 27 g. za opijatske ovisnike. Vrijeme proteklo od prvog uzimanja (glavnog sredstva) do dolaska na liječenje za neopijatska sredstva iznosi tri godine, a osam godina za opijatska. Od 2004. prosječno trajanje redovitog uzimanja prije javljanja u terapiju se smanjuje. Godine 2004. broj godina redovitog uzimanja za sva sredstva prije dolaska u terapiju je iznosio sedam godina, 2005. – šest, a 2006. – pet godina. Kod osoba ovisnih o opijatima, u svim promatranim regijama članovi obitelji su bili prvi koji su saznali za ovisnost. Na drugom mjestu su prijatelji i poznanici. Za zloporabu neopijatskih droga prvi su saznali policija i organi gonjenja, a zatim članovi obitelji.

Među opijatskim ovisnicima velik je rizik prenošenja zaraznih bolesti koje se prenose krvlju poput hepatitisa C, B i HIV infekcije. Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, oko 70-72% ovisnika dijelilo je igle i šprice barem jednom u životu. U ukupnoj populaciji osoba liječenih zbog zloporabe psihoaktivnih droga u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2006. (240 osoba), podaci o infekciji virusima hepatitisa C, B i HIV-om, poznati su samo za 31% do 36% ovisnika. Čak 75-87 osoba je testirano na hepatitis B, C i HIV. Od 87 testiranih, na hepatitis C pozitivno je 31%, od 81 testiranih na hepatitis B, pozitivno je 5%, dok je svih 75 testiranih ovisnika negativno na HIV infekciju (AIDS-a).

Prema podacima Udruge Help, u 2006. u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, osobama koje drogu uzimaju intravenozno, ukupno je besplatno podijeljeno (i zamijenjeno za korištene) 30 500 šprica (11 000 Dubrovnik i 19 500 otok Korčula) i 53 000 igala (21 000 Dubrovnik i 32 000 otok Korčula). Ovim je programom obuhvaćeno 150-200 osoba.

U sklopu preventivnih aktivnosti, u školskoj godini 2005./06. te 2006./07. održano je niz predavanja učenicima u gotovo svim osnovnim i srednjim školama na temu: Pušenje i mladi, Utjecaj droga na mozak. Za roditelje su održane radionice s temom Alkohol i mladi. Tako je nekom od tema iz prevencije ovisnosti u 2006. obuhvaćeno oko 2350 učenika osnovnih, 716 učenika srednjih škola te oko 600 roditelja i 16 nastavnika.

Izvor podataka:

1. Nacionalna strategija suzbijanja zloporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj 2006.-2012. <http://www.uredzadroge.hr/index.php/misc/zakonodavstvo/>
2. HZJZ (Izvješće o osobama liječenim zbog zloporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2006.g. Prim.dr.sc. Marina Kuzman i sur. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (www.hzjz.hr))
3. Annual report 2006: the state of drug problem in Europe, Luxembourg: Official Publications of the European Communities
4. 2006 World Drug report, United Nations, <http://www.unodc.org>
5. Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije – Odjel za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti